

Strategia Rozwoju Gminy Międzyzdroje na lata 2023-2030

PROJEKT STRATEGII ROZWOJU GMINY MIĘDZYZDROJE NA LATA 2023 - 2030

LUTY 2023

wersja 1.0

Dokument powstał z inicjatywy samorządu Gminy Międzyzdroje, na zlecenie Burmistrza Międzyzdrojów Mateusza Bobka, a jego twórcami są mieszkańcy gminy wspierani przez ekspertów zewnętrznych z Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej w Szczecinie, Centrum Szkoleniowe w Szczecinie, Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie i Uniwersytetu Szczecińskiego.

Składamy podziękowania wszystkim zaangażowanym w proces opracowania niniejszego dokumentu, w szczególności uczestnikom spotkań warsztatowych i konsultacji społecznych, za poświęcony czas, rzetelność, merytoryczne podejście, profesjonalizm oraz odwagę w proponowaniu rozwiązań korzystnych dla Gminy Międzyzdroje i jej obecnych i przyszłych mieszkańców.

Dokument opracował zespół doradztwa i rozwoju Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej im. Jerzego Regulskiego w Szczecinie, w składzie:

mgr Robert Żarkowski,

dr Agnieszka Malkowska,

dr Arkadiusz Malkowski,

dr Grzegorz Roman

SPIS TREŚCI

Wstęp 4

I. WNIOSKI Z DIAGNOZY PODSTAWOWYCH UWARUNKOWAŃ ROZWOJOWYCH DLA GMINY MIĘDZYDROJE	6
II. ANALIZA STRATEGICZNA (SWOT) GMINY MIĘDZYDROJE.....	14
III. WIZJA ROZWOJU I MISJA GMINY MIĘDZYDROJE W PERSPEKTYWIE 2030 ROKU	17
IV. SCHEMAT CELÓW I PLAN OPERACYJNY STRATEGII ROZWOJU GMINY MIĘDZYDROJE	19
4.1. Inwestycje kluczowe w kontekście osiągnięcia założonych celów strategicznych.....	25
2. MODEL FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNY JAKO INTEGRATOR PLANOWANIA STRATEGICZNEGO I PRZESTRZENNEGO DLA GMINY MIĘDZYDROJE	35
2.3. Obszary strategicznej interwencji	40
2.4. Obszary Strategicznej interwencji w Gminie Międzydroje	44
2.5. Zgodność Strategii Rozwoju Gminy Międzydroje z wytycznymi i założeniami zawartymi w dokumentach wyższego rzędu.....	52
3. SYSTEM WDRAŻANIA, MONITOROWANIA, EWALUACJI I AKTUALIZACJI STRATEGII ROZWOJU GMINY MIĘDZYDROJE.....	58
3.3. Monitoring, ewaluacja i aktualizacja dokumentu	60
4. RAMY FINANSOWE I POTENCJALNE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA REALIZACJI STRATEGII	62
4.3. Potencjalne źródła finansowania	71

Wstęp

Samorząd terytorialny jest kluczową jednostką organizacji administracji publicznej w Polsce. Podmiotowość i samodzielność samorządu terytorialnego wyrażona w konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz skonkretyzowana w ustawach samorządowych wskazuje na jego rolę w zarządzaniu rozwojem opartym na wykorzystaniu lokalnych zasobów i potencjałów w tworzeniu wysokiej jakości przestrzeni publicznej a zarazem konkurencyjnej gospodarki wpływającej na wysoką jakość życia lokalnej społeczności. Jest to zadanie szczególnie trudne zważywszy na rosnące oczekiwania i zmieniające się trudne do przewidzenia realia, w których funkcjonuje lokalny samorząd. Dlatego tak ważne jest stworzenie w przestrzeni lokalnej narzędzi i mechanizmów zarządczych opartych na przeświadczeniu o potrzebie strategicznego zarządzania rozwojem jednostki samorządu terytorialnego. Takie podejście sprzyja realizacji efektywnej polityki tworzenia podstaw do wielofunkcyjnego i zrównoważonego rozwoju gminy, akceptowanej przez całą wspólnotę samorządową.

Strategia rozwoju gminy pełni kluczową rolę w kreowaniu nowoczesnego, włączającego mieszkańców w procesy decyzyjne podejmowane na szczeblu lokalnym, modelu partycypacyjnego zarządzania gminą. Jej opracowanie wymaga przeprowadzenia rzetelnej diagnozy zasobów własnych i otoczenia, zaangażowania lokalnych liderów i przyszłych interesariuszy w proces tworzenia kierunków przyszłego rozwoju w tym określenia misji i wizji gminy.

Strategia jest dokumentem określającym nie tylko cele strategiczne i operacyjne stawiane przed całą wspólnotą samorządową. Wskazuje ona zasady i warunki współpracy gminy z innymi samorządami, administracją państwową oraz przede wszystkim z partnerami reprezentującymi różnego rodzaju podmioty społeczeństwa obywatelskiego. Opracowana przez mieszkańców Gminy Międzyzdroje Strategia jest podstawowym i najważniejszym dokumentem o wymiarze strategicznym w gminie.

Powstała w wyniku twórczej pracy zespołu ludzi, którzy w pełni zaangażowali się w proces budowy przyszłości całej lokalnej społeczności. W skład zespołu wchodził zarówno mieszkańcy, jak i reprezentanci instytucji funkcjonujących na terenie gminy, w tym samorządu terytorialnego, Wolińskiego Parku Narodowego, lokalnych stowarzyszeń itp. Praca zespołu wspomagana była pod względem merytorycznym i metodologicznym przez ekspertów zewnętrznych. W procesie tworzenia Strategii wykorzystano doświadczenia i wnioski płynące z realizowanych na terenie Gminy Międzyzdroje projektów i działań takich jak, Projekt INT 190, MoRE Uznam-Wolin MODELOWY REGION ENERGII ODNAWIALNYCH WYSP UZNAM I WOLIN czy Projekt INT 107, REGE: Współpraca transgraniczna między uczelniami i dużymi obszarami chronionymi w Euroregionie Pomerania. Wykorzystano także wnioski płynące ze Strategii Rozwoju Turystyki w Gminie Międzyzdroje na lata 2021–2030 przygotowanej przez Uniwersytet Szczeciński, Analizy komunikacyjnej Miasta Międzyzdroje przygotowanej przez Zespół Doradców Gospodarczych TOR, Diagnozy podstawowych uwarunkowań rozwojowych dla Gminy Międzyzdroje opracowanej przez specjalistów z FRDL, opracowań związanych z Porozumieniem gmin w ramach Partnerstwa Powiatu Kamieńskiego i bezpośredniej współpracy Gminy Międzyzdroje z ekspertami ze Związku Miast Polskich.

Niniejsza Strategia charakteryzuje sytuację społeczną i ekonomiczną gminy, wskazując jej mocne i słabe strony, tworząc jej model rozwoju przestrzennego, a także określając obszary, spójne cele

i kierunki polityki rozwoju społeczno-gospodarczego, prowadzonej gminie w perspektywie najbliższych lat. Kluczowym jej założeniem jest zintegrowanie polityki środowiskowej, gospodarczej, przestrzennej i społeczno-kulturowej, i stworzenie warunków dla wielopłaszczyznowych działań służących wykorzystaniu unikalnych lokalnych potencjałów dla poprawy warunków życia i jakości usług publicznych na terenie gminy.

Strategia powstała w oparciu o nowe przepisy dotyczące polityki rozwoju, wprowadzone ustawą z dnia 15 lipca 2020 r. o zmianie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz niektórych innych ustaw. Zmiany realizują postanowienia Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) w zakresie konsolidacji systemu zarządzania rozwojem Polski i etapowego wprowadzania systemu zintegrowanych strategii na poziomie ogólnokrajowym, regionalnym i lokalnym.

Procedura dotycząca opracowania Strategii Rozwoju Gminy Międzyzdroje uwzględniała wszystkie akty prawne mające wpływ na jej przebieg, w tym ustawę z dnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, ustawę z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, ustawę z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko. Dokument strategii został opracowany zgodnie z przepisami art. 10e ust. 2-4 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym.

Niniejszy dokument jest ukoronowaniem prac analitycznych i ewaluacyjnych oraz uwzględnia wnioski i rekomendacje sformułowane w ramach szerokiej debaty publicznej, której elementem były w szczególności: spotkania warsztatowe z interesariuszami i konsultacje społeczne.

I. WNIOSKI Z DIAGNOZY PODSTAWOWYCH UWARUNKOWAŃ ROZWOJOWYCH DLA GMINY MIĘDZYZDROJE

Opracowana przez ekspertów FDRL, przy współudziale pracowników samorządu terytorialnego i przedstawicieli mieszkańców gminy, Diagnoza stanu Gminy Międzyzdroje jest syntetycznym, eksperckim spojrzeniem na sytuację, w której znalazła się lokalna społeczność u progu prac nad nową strategią rozwoju. Była ona jednym z kluczowych dokumentów przygotowywanych w wieloetapowym procesie prac nad Strategią Rozwoju Gminy Międzyzdroje.

W opracowaniu przedstawiono analizę wybranych danych statystycznych, charakteryzujących podstawowe uwarunkowania i czynniki rozwojowe Gminy Międzyzdroje. Treść diagnozy obejmuje swym zakresem analizę przedstawiającą potencjał demograficzny, turystyczny, gospodarczy, charakterystykę kapitału ludzkiego, atrakcyjności przyrodniczej, stan finansów publicznych.

W ramach każdego obszaru wyszczególniono charakterystyczne dla Gminy Międzyzdroje wskaźniki, które zobrazowane zostały za pomocą wykresów, rysunków i tabel. Okres analizy obejmuje lata 2010 – 2020, a odstępstwa od tej reguły wynikają jedynie z dostępności danych.

Wybrane wskaźniki statystyczne istotne w systemie oceny procesów społecznych i gospodarczych zachodzących w Gminie Międzyzdroje, zostały poddane analizie w ujęciu dynamicznym, dzięki czemu możliwe było przedstawienie podstawowych trendów rozwojowych. Dodatkowo chcąc pogłębić charakterystykę wybranych zjawisk, przeprowadzono badania w układzie porównawczym z innymi jednostkami samorządu terytorialnego o zbliżonym potencjale rozwojowym. Dzięki temu stworzony został wieloaspektowy układ odniesienia dla zmian zachodzących w analizowanej jednostce.

Przeprowadzone analizy wskazują, że Gminę Międzyzdroje można zaliczyć do jednostek położonych w niezwykle atrakcyjnym obszarze tworzących spójny funkcjonalnie układ wielu jednostek osadniczych oraz terenów o różnym stopniu zurbanizowania, którego główną cechą jest występowanie funkcji turystycznych, a także powiązań funkcjonalnych i ekonomicznych.

Cechą, która wywiera wpływ na rozwój gminy jest przede wszystkim nadmorskie położenie, które wraz z wysoką i rosnącą dostępnością komunikacyjną będzie w kolejnych latach wyznaczać kierunki rozwoju społeczno-gospodarczego gminy. Dlatego też wykorzystanie unikalnego potencjału endogennego wynikającego z nadmorskiego położenia i dostępności komunikacyjnej, uwarunkowań przyrodniczych i historycznych powinno stać się kluczowym kierunkiem działań o charakterze strategicznym podejmowanych w Gminie Międzyzdroje.

Przeprowadzona analiza danych statystycznych przedstawia obraz zrównoważonej lokalnej gospodarki z dużym potencjałem do dalszego rozwoju. Solidne podstawy rozwoju gospodarczego wsparte potencjałem społecznym, kreowanym przez mieszkańców gminy są niewątpliwie atutem Gminy Międzyzdroje.

Obserwacje lokalnej gospodarki wskazują jednoznacznie, że najważniejszy potencjał, jaki wydaje się posiadać gmina, związany jest z zasobami środowiska naturalnego tworzącymi dogodne warunki do stworzenia wysoce konkurencyjnego produktu turystycznego.

Już obecnie potencjał turystyczny gminy staje się magnesem przyciągającym nowych inwestorów i kreuje przedsiębiorczość lokalną. Potencjał rozwoju gospodarki turystycznej w gminie jest bardzo duży. Dlatego niezbędne jest dalsze rozwijanie produktu turystycznego Gminy Międzyzdroje, który

trafi w gusty i preferencje turystów, a jednocześnie pozwoli stworzyć sieciowy model powiązań pomiędzy przedsiębiorcami w gminie, społecznością lokalną i władzami samorządowymi.

W kwestii zagrożeń rozwojowych, jak wynika z analizy danych statystycznych, sytuacja w Gminie Międzyzdroje nie różni się zasadniczo od sytuacji w innych gminach miejsko-wiejskich w Polsce. W szczególności dotyczy to problemów demograficznych, które w ostatnich latach wyraźnie się pogłębiają.

Wyzwaniem dla gminy jest rozwój infrastruktury drogowej, czy też kwestie związane zapewnieniem wysokiej jakości powietrza w obszarach zurbanizowanych. Nasilony ruch turystyczny powoduje szereg problemów natury infrastrukturalnej jak i społecznej, co znacząco wpływa na jakość życia mieszkańców gminy.

Przeprowadzone badania porównawcze wykazały, że Gmina Międzyzdroje należy do grupy gmin miejsko-wiejskich o najwyższych dochodach co pozwala realnie myśleć o finansowaniu kolejnych wyczekiwanych przez mieszkańców inwestycji. Ranking przygotowany przez Regionalną Izbę Obrachunkową w Szczecinie i Urząd Wojewódzki w Szczecinie. Spośród 55 gmin miejsko-wiejskich w województwie zachodniopomorskim, plasuje Gminę Międzyzdroje na 6 pozycji (w porównaniu z rokiem 2019 to awans o 22 pozycje). Świadczy to o solidnych podstawach finansowych lokalnej gospodarki.

Podsumowując za najważniejsze, bezpośrednio wpływające na rozwój jednostki, można uznać następujące uwarunkowania:

a) wynikające z położenia gminy

Gmina Międzyzdroje należy do tych jednostek terytorialnych dla których uwarunkowania rozwoju wynikające z położenia są szczególnie ważne. Oznacza to, że każdorazowo muszą być one brane pod uwagę w tworzeniu strategicznych planów rozwoju gminy.

Położenie w obszarze nadmorskim i dogodne połączenia komunikacyjne w perspektywie wieloletniej będą kształtować przyszłe kierunki osadnictwa w gminie, a także jej rozwój.

KONSEKWENCJE	WYZWANIA
<ul style="list-style-type: none">■ Zróżnicowanie charakteru i skali problemów oraz potencjału rozwojowego gminy wynikające z uwarunkowań komunikacyjnych i ruchu turystycznego.■ Dobra dostępność komunikacyjna – drogi wojewódzkie, krajowe, bliskość lotnisk, budowa tunelu pod Świną.■ Presja dotycząca nadmiernej urbanizacji przyrodniczo-cennych obszarów w gminie.■ Potrzeba współpracy na osi samorząd a Dyrekcją Wolińskiego Parku Narodowego	<ul style="list-style-type: none">■ Zapobieganie różnicowaniu procesów rozwojowych gminy („gmina dwóch prędkości”) ze względu na odmienny charakter poszczególnych miejscowości w gminie.■ Utrzymanie odpowiedniego stanu sieci dróg lokalnych i rozwiązanie problemów komunikacyjnych związanych z ruchem turystycznym w mieście i gminie.■ Utrzymywanie oraz podnoszenie atrakcyjności osadniczej i gospodarczo-inwestycyjnej gminy w zakresie oferty czasu wolnego, przy zachowaniu dbałości o stan środowiska naturalnego. Sieciowanie współpracy.

Wpłynie to na zamiany w strukturze zagospodarowania gruntów i niewątpliwie w długiej perspektywie czasowej na dalszy rozwój funkcji turystycznych w poszczególnych miejscowościach gminy z silnie rozwiniętym centrum – miastem Międzyzdroje, będącym jednocześnie centrum administracyjno-usługowym dla całej gminy.

b) wynikające z procesów demograficznych

Sytuację demograficzną w Gminie Międzyzdroje określić należy jako niepokojącą.

Atrakcyjność obszaru Gminy Międzyzdroje jako miejsca potencjalnego zamieszkania nie znajduje swojego odzwierciedlenia w współczynniku przyrostu ludności w stosunku do roku poprzedniego wg faktycznego miejsca zamieszkania. Przeprowadzone badania wskazują, że Gmina Międzyzdroje charakteryzuje się bardzo niską wartością tego wskaźnika w porównaniu do średniej powiatowej, wojewódzkiej i ogólnopolskiej. Oznacza to pogłębianie się niekorzystnych procesów demograficznych wynikających z ujemnego przyrostu naturalnego, czy starzenia się społeczności lokalnej.

Problem ten powinien być brany pod uwagę w kontekście prac nad planowaniem kierunków i perspektyw rozwoju gminy. Wpływa w sposób szczególny na określone obszary działalności gminy tj. oświatę, pomoc społeczną, ochronę zdrowia itp.

KONSEKWENCJE	WYZWANIA
<ul style="list-style-type: none"> ■ Trudna sytuacja demograficzna – stały spadek liczby mieszkańców gminy. ■ Niekorzystna struktura demograficzna z wysokim udziałem ludności w wieku poprodukcyjnym ■ Brak specjalistów na lokalny rynek pracy. Drenaż lokalnego rynku pracy ze względu na przygraniczne położenie. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Podejmowanie działań zmierzających do tworzenia atrakcyjnych warunków do życia ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb ludzi młodych i rodzin. ■ Rosnące potrzeby w zakresie dostępu do infrastruktury w tym taniego budownictwa mieszkalnego dla mieszkańców gminy. ■ Wzmacnianie pozytywnego wizerunku gminy, atrakcyjnego dla potencjalnych osiedleńców. ■ Tworzenie warunków dla wzrostu atrakcyjności inwestycyjnej gminy, co wpłynie na lokalny rynek pracy.

c) wynikające z sytuacji gospodarczej

Konkurencyjność lokalnej gospodarki decyduje o sytuacji ekonomicznej mieszkańców oraz determinuje możliwości rozwoju gminy. Przeprowadzone badania porównawcze, wskazują na wysoką pozycję Gminy Międzyzdroje w zakresie potencjału i konkurencyjności lokalnej gospodarki. W Gminie Międzyzdroje dominują podmioty gospodarcze prowadzone przez osoby fizyczne. Uznać to należy za przejaw przedsiębiorczości mieszkańców. Należy jednak zwrócić uwagę, iż są to głównie podmioty związane z branżą turystyczną. Rodzi to określone problemy w przypadku załamania się ruchu turystycznego czego gmina i jej mieszkańcy doświadczyli w roku 2020 i 2021. Celowym wydaje się wspieranie rozwoju podmiotów funkcjonujących w innych branżach co wpłynie na dywersyfikację źródeł dochodów mieszkańców jak i samej gminy.

O przedsiębiorczości mieszkańców i wzrastającej konkurencyjności lokalnej gospodarki świadczą wartości wskaźników: udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa tj. podatku dochodowym od osób fizycznych (PIT) i podatku dochodowym od osób prawnych (CIT).

W ostatnim dziesięcioleciu dochody Gminy Międzyzdroje w przeliczeniu na jednego mieszkańca będące udziałem w podatku dochodowym od osób fizycznych wzrosły ponad dwukrotnie.

W 2010 roku dochody z podatku PIT w przeliczeniu na jednego mieszkańca wynosiły **495,34 zł** a w 2020 już **1 192,68 zł** (wobec 1 091,68 zł w roku 2019).

KONSEKWENCJE	WYZWANIA
<ul style="list-style-type: none">■ Występujące zjawisko emigracji zarobkowej, przekładające się na odpływ kadr oraz szereg innych negatywnych konsekwencji z nim związanych.■ Potencjał w zakresie rozwoju usług, głównie związanych z zagospodarowaniem czasu wolnego (rekreacja i wypoczynek), promocją zrównoważonego stylu życia z wykorzystaniem potencjału przyrodniczego gminy, obsługą ruchu turystycznego.■ Duże problemy z aktywizacją zawodową osób o najniższym potencjale na rynku pracy – w szczególności kobiet.■ Duża liczba sezonowych miejsc pracy	<ul style="list-style-type: none">■ Łagodzenie skutków gospodarczych związanych z epidemią koronawirusa (2020/2021) i wypracowanie mechanizmów reagowania na podobne wydarzenia w przyszłości.■ Podniesienie poziomu atrakcyjności gminy dla inwestorów z poszanowaniem lokalnych uwarunkowań społecznych, środowiskowych i urbanistycznych.■ Tworzenie zintegrowanego konkurencyjnego całorocznego produktu turystycznego Gminy Międzyzdroje.■ Rozwój i komercjalizacja oferty czasu wolnego.■ Podejmowanie działań w zakresie aktywizacji zawodowej kobiet.

d) wynikające ze stopnia rozwoju infrastruktury technicznej

Rozwój infrastruktury technicznej jest jednym z istotnych czynników sprzyjających lokalnemu rozwojowi społeczno-gospodarczemu. Wpływa bezpośrednio na atrakcyjność jednostki samorządowej, z punktu widzenia jej potencjalnych i obecnych mieszkańców. Jakość i stan infrastruktury technicznej w gminie bezpośrednio przekłada się m.in. na jej potencjał gospodarczy i jakość życia mieszkańców, a jednocześnie wydatki ponoszone na jej budowę, utrzymanie czy modernizację nierzadko stanowią jedną z ważniejszych pozycji budżetowych.

Stopień wyposażenia gminy w infrastrukturę sieciową wpływa na stan środowiska naturalnego. W przypadku Gminy Międzyzdroje istotnym problemem jest infrastruktura komunikacyjna niedostosowana do wzmożonego ruchu turystycznego, a także ograniczenia w możliwości pozyskania większej ilości wody pitnej, co może hamować rozwój bazy turystycznej w gminie.

Wpływa to na jakość życia mieszkańców i atrakcyjność inwestycyjną gminy. O ile dostęp do sieci dróg w gminie uważa się za zadowalający, o tyle stan nawierzchni wielu tych dróg jest oceniany negatywnie. Utrudnia to komunikację wewnątrzgminną i wpływa na jakość życia mieszkańców gminy. Wzmożony ruch turystyczny powoduje problemy w poruszaniu się po centrum gminy. Nadal nierozwiązany jest problem parkingów buforowych czy niskoemisyjnego lub zeroemisyjnego transportu publicznego.

Istotnym problemem, który może w niekorzystny sposób wpływać na rozwój gminy jest utrudniony dostęp do zasobu wody pitnej. Problem ten będzie się pogłębiał wraz z rozwojem bazy noclegowej i zwiększeniem liczby turystów odwiedzających gminę. Skorelowany z nim jest także niesatysfakcjonujący stan infrastruktury kanalizacyjnej. W kolejnych latach wymagane będą kosztowne inwestycje w tym zakresie.

KONSEKWENCJE	WYZWANIA
<ul style="list-style-type: none">■ Obniżenie jakości życia mieszkańców w konsekwencji niskiej jakości powietrza.■ Negatywny wpływ procesów urbanizacyjnych i wzmożonego ruchu turystycznego na jakość środowiska naturalnego – m.in. smog.	<ul style="list-style-type: none">■ Intensyfikacja działań w zakresie rozwoju sieci infrastruktury technicznej na obszarach, gdzie jest to możliwe i wskazane, z uwzględnieniem instalacji OZE.■ Wsparcie procesu profesjonalizacji działania lokalnych przedsiębiorstw oraz promocja ich produktów i usług.■ Dostosowanie infrastruktury technicznej w gminie do zmieniających się potrzeb mieszkańców i wyzwań związanych z turystycznym charakterem gminy.■ Wykorzystanie zasobów geotermalnych i warunków do rozwoju alternatywnych źródeł energii.

e) wynikające ze stanu oraz potencjału środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego

Potencjał Gminy Międzyzdroje związany z zasobami środowiska naturalnego, można określić jako znaczący. Jednostka charakteryzuje się dużą atrakcyjnością krajobrazową i dość zróżnicowaną jak na gminę nadmorską rzeźbą terenu. Wyrazem tego jest rozwijająca się turystyka nie tylko w sezonie letnim. Nadal niewykorzystanym w pełni potencjałem gminy jest niewątpliwie Woliński Park Narodowy. Najistotniejszym czynnikiem rozwoju gminy jest i pozostanie jej nadmorski charakter.

Walory środowiskowe uzupełniane są przez niezwykle cenne zasoby kulturowe gminy, świadczące o jej bogatej historii i mogące stać się kluczowym czynnikiem wpływającym na jej rozwój w przyszłości.

KONSEKWENCJE	WYZWANIA
<ul style="list-style-type: none">■ Potencjał w wykorzystaniu posiadanych zasobów kultury i bogatego dziedzictwa kulturowego.■ Potencjał w wykorzystaniu zasobów środowiska naturalnego – np. Woliński Park Narodowy itp.■ Ograniczenia prowadzenia inwestycji wpływających na zachowanie dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego gminy.	<ul style="list-style-type: none">■ Rozwój i komercjalizacja oferty czasu wolnego.■ Stworzenie nowych i promowanie istniejących produktów turystycznych gminy w oparciu o posiadane zasoby dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego gminy.■ Poprawa stanu środowiska naturalnego, w tym czystości środowiska naturalnego i zapobieganie zanieczyszczeniu wód gruntowych.■ Rozwiązanie problemu wód deszczowych w mieście.■ Zrównoważone planowanie i zagospodarowanie przestrzenne w całej gminie.

f) wynikające z poziomu rozwoju kapitału społecznego

Współpraca z organizacjami pozarządowymi jest ważnym elementem polityki umacniania demokracji lokalnej w Gminie Międzyzdroje. Wzrastająca partycypacja społeczna mieszkańców gminy, przejawia się poprzez aktywną działalność stowarzyszeń i innych organizacji trzeciego sektora funkcjonujących w gminie.

Dużą rolę w kształtowaniu aktywności społecznej odgrywają placówki edukacyjne i kulturalne. Na szczególne podkreślenie zasługuje działalność biblioteki i domu kultury, uniwersytetu III wieku.

Rozwijająca się z powodzeniem współpraca samorządu z podmiotami pozarządowymi wskazuje na wysoki potencjał lokalnej społeczności w zakresie samorządności

KONSEKWENCJE	WYZWANIA
<ul style="list-style-type: none"> ■ Wzrost zaangażowania mieszkańców gminy w działania podejmowane przez podmioty pozarządowe. ■ Duża aktywność instytucji kultury działających na obszarze gminy. ■ Niska atrakcyjność miejscowych szkół podstawowych dla uczniów z terenu gminy (wyniki egzaminu 8. klasisty). 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Pełne wykorzystanie potencjału płynącego z zasobów kapitału społecznego i organizacyjnego mieszkańców gminy. ■ Włączenie placówek kultury i organizacji pozarządowych w tworzenie oraz rozwój atrakcyjnej oferty spędzania wolnego czasu, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb dzieci i młodzieży oraz osób starszych. ■ Diagnoza przyczyn niesatysfakcjonujących wyników egzaminów w placówkach szkolnych z terenu gminy, wdrożenie działań służących podniesieniu poziomu nauczania. ■ Optymalizacja oferty edukacyjnej z uwzględnieniem zmian i trendów demograficznych.

g) wynikające ze stanu finansów publicznych

Rozwój każdej jednostki samorządowej w znacznym stopniu zależy od ich sytuacji finansowej. Posiadane zasoby finansowe stanowią fundament funkcjonowania gminy oraz warunkują realizację różnorodnych zadań, w tym o charakterze inwestycyjnym.

Dzięki racjonalnej polityce budżetowej prowadzonej przez samorząd, gmina znajduje się w dobrej sytuacji finansowej, co wskazuje na możliwość rozwijania aktywności służącej zaspokajaniu zidentyfikowanych potrzeb społeczności lokalnej.

Analizując sytuację finansową gminy w latach 2011-2020, należy zwrócić uwagę na fakt zwiększających się wpływów budżetowych. W analizowanym okresie dochody własne gminy w przeliczeniu na jednego mieszkańca wyraźnie wzrosły. Zwiększyły się z 6 523,37 zł w 2011 roku, do 10 812,41 zł w roku 2020.

W badanym okresie wydatki ogółem ponoszone przez Gminę Międzyzdroje w poszczególnych latach wyraźnie wzrastały. W roku 2020 wyniosły one **64 070 493,40 zł** wobec **47 307 015,45 zł** w 2019r.

KONSEKWENCJE	WYZWANIA
<ul style="list-style-type: none"> ■ Względna stabilność finansów gminy – wzrost wydatków gminy znajduje odzwierciedlenie w wzrastających dochodach. ■ Wysokie wydatki inwestycyjne w przeliczeniu na jednego mieszkańca. ■ Wysokie dochody z udziału w podatku od osób fizycznych i prawnych. ■ Wysokie wydatki na funkcjonowanie systemu oświatowego w gminie. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Optymalizacja wydatków gminy przy jednoczesnym podniesieniu poziomu dochodów. ■ Planowana długofalowo polityka inwestycyjna, odpowiadająca na realne problemy i potrzeby, uwzględniające możliwości budżetowe gminy, wykorzystująca wsparcie zewnętrzne. ■ Podniesienie jakości kształcenia w szkołach podstawowych.

Ważnym elementem przeprowadzonej diagnozy były także rekomendacje w zakresie kolejnych działań, których podjęcie służyć ma rozwiązaniu kluczowych dla lokalnej społeczności problemów. Rekomendacje obejmowały:

1. Rozważnie możliwości stworzenia Strategii Rozwoju Systemu Oświaty do 2030 roku. Proponuje się stworzenie i wdrożenie lokalnych standardów zatrudnienia w zakresie nauczycieli jak i pracowników niepedagogicznych.
2. Podjęcie działań zmierzających do opracowania Programu Przyciągania Inwestorów oraz Gminnego Programu Wspierania Turystyki służącego szerszemu usieciowieniu usług turystycznych w gminie.

Przygotowane dokumenty strategiczne powinny w szczególny sposób uwzględniać kierunki rozwoju z uwzględnieniem wskazanych wyżej uwarunkowań i wdrażać stosowne rozwiązania organizacyjne i finansowe będące warunkiem wielofunkcyjnego rozwoju gminy. Zarządzanie strategiczne w Gminie Międzyzdroje w kolejnych latach postrzegane być powinno jako kluczowy z punktu widzenia zarządzania proces, którego celem jest rozstrzygnięcie o najważniejszych problemach i rozwoju lokalnej społeczności

II. ANALIZA STRATEGICZNA (SWOT) GMINY MIĘDZYDROJE

Elementem prac nad niniejszym dokumentem były warsztaty poświęcone przeprowadzeniu analizy SWOT.

Analiza SWOT stanowi jedną z najpopularniejszych metod diagnostycznych. Służy porządkowaniu i segregacji informacji, stanowi użyteczną pomoc przy dokonywaniu oceny zasobów i otoczenia, ułatwia też identyfikację problemów i określenie priorytetów rozwoju. Polega na grupowaniu czynników na cztery kategorie, nazwane z j. ang.: **STRENGTHS** – mocne strony, **WEAKNESSES** – słabe strony, **OPPORTUNITIES** – szanse i **THREATS** – zagrożenia.

Rysunek 1. Warsztaty poświęcone wypracowaniu SWOT

Źródło: opracowanie własne na podstawie materiałów z warsztatów

Mocne strony definiowane są jako czynniki wewnętrzne o charakterze pozytywnym. Są to atuty, które korzystnie wyróżniają Gminę Międzyzdroje. Określone są one jako kluczowe czynniki sukcesu, w tym umożliwiające prawidłowe dostosowywanie gminy do zmieniających się uwarunkowań.

Słabe strony określane są jako czynniki wewnętrzne o charakterze negatywnym. Słabe strony są związane z brakami zasobów oraz wszelkimi obszarami funkcjonowania gminy, które ograniczają jej sprawność oraz możliwość reagowania na zmieniające się wymagania otoczenia zewnętrznego.

Szanse to zewnętrzne czynniki o charakterze pozytywnym. Oznaczają wszelkie istniejące lub przewidywane procesy, zjawiska i trendy zachodzące w otoczeniu gminy, które odpowiednio wykorzystane mogą stać się impulsem do rozwoju społeczności lokalnej i mogą osłabić wpływ ewentualnych pojawiających się problemów.

Zagrożenia to zewnętrzne czynniki o charakterze negatywnym. Są określane jako procesy, zjawiska i trendy zachodzące w otoczeniu gminy, które stanowią lub mogą stanowić barierę w jej rozwoju, utrudniają jej funkcjonowanie, podnoszą koszty itp.

W tabeli zaprezentowano wyniki analizy strategicznej SWOT Gminy Międzyzdroje, powstałe na bazie dyskusji podczas warsztatów strategicznych.

Tabela 1. Wyniki analizy SWOT, powstałe na bazie dyskusji prowadzonej podczas warsztatów z udziałem interesariuszy lokalnych.

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
☐ Otwartość władz samorządowych na współpracę ze środowiskiem lokalnym.	☐ Niewystarczające w stosunku do potrzeb środki na remonty i inwestycje w gminie.
☐ Duże zaangażowanie władz samorządowych w prowadzenie polityki prorozwojowej na wysokim poziomie i stałe podnoszenie standardów świadczenia usług dla mieszkańców.	☐ Wzrost postaw roszczeniowych wśród części społeczeństwa gminy.
☐ Położenie geograficzne, unikalne w skali kraju - Nadmorski WPN.	☐ Wysoki stopień zdekapitalizowania infrastruktury w tym szczególnie infrastruktury drogowej na obszarze gminy.
☐ Rozpoznawalna marka Gminy Międzyzdroje.	☐ Brak odpowiedniej ilości i dobrej jakości wody dla planowanych nowych inwestycji developerskich.
☐ Rozwijająca się przedsiębiorczość lokalna.	☐ Nerozwieszony problem z parkowaniem i wzmożonym ruchem drogowym w mieście.
☐ Wysoki potencjał turystyczny gminy. Bogata oferta turystyczna i około turystyczna.	☐ Brak tanich mieszkań dla mieszkańców gminy.
SZANSE	ZAGROŻENIA
☐ Zwiększenie finansowania inwestycji poprzez dostęp do funduszy zewnętrznych.	☐ Rosnąca konkurencja między samorządami o środki pozabudżetowe.
☐ Wzrastająca świadomość potrzeby współpracy różnych środowisk mających wpływ na rozwój społeczno-gospodarczy gminy.	☐ Zwiększony odpływ osób z grupy produkcyjnej, w tym specjalistów i osób z kwalifikacjami i doświadczeniem.
☐ Stworzenie rozbudowanego produktu turystycznego Gminy Międzyzdroje.	☐ Niestabilna sytuacja bytowa rodzin (rodziny niepełne, migracja zarobkowa, wzrastające zagrożenie dysfunkcjami w rodzinach).

☐ Rozwijanie powiązań sieciowych pomiędzy przedsiębiorcami i instytucjami działającymi w gminie.	☐ Presja urbanizacyjna i konflikty interesów związane z wysokim budownictwem w Międzyzdrojach.
☐ Istniejące warunki do rozwoju odnawialnych, czystych źródeł energii w gminie.	☐ Problemy demograficzne w gminie, regionie i kraju.
☐ Możliwości wykorzystania potencjału współpracy transgranicznej dla rozwoju gminy.	☐ Zagrożenia pandemiczne wpływające na ruch turystyczny.
☐ Zwiększona dostępność gminy spowodowana uruchomieniem tunelu pod Świną i budową drogi S3.	☐ Zagrożenia wynikające z działalnością człowieka w środowisku naturalnym.

Źródło: opracowanie własne na podstawie materiałów z warsztatów

Wyniki analizy SWOT wykorzystywane były w dalszych pracach zespołu opracowującego Strategię Rozwoju Gminy Międzyzdroje i posłużyły do sprecyzowania misji i wizji gminy a także celów strategicznych i operacyjnych których realizacja ma posłużyć do urzeczywistnienia nakreślonej w strategii wizji Gminy Międzyzdroje w 2030 roku.

III. WIZJA ROZWOJU I MISJA GMINY MIĘDZYDROJE W PERSPEKTYWIE 2030 ROKU

Klarowna misja i wizja oraz odpowiednio przygotowana strategia sprawiają, że kierunek rozwoju Gminy Międzydroje w perspektywie do roku 2030 będzie spójny zarówno dla środowiska wewnętrznego, jak i otoczenia. Jasno sprecyzowana misja i wizja w sposób korzystny wpływa nie tylko na sposób, w jaki jest postrzegana gmina, ale przede wszystkim na jakość zarządzania nią.

Ułatwia to określenie zadań oraz jasne sprecyzowanie kierunku rozwoju całej lokalnej społeczności. Interesariusze Strategii znający misję i wizję gminy, będą się lepiej identyfikować z założeniami i celami, jakie ona obrała.

Wizja

Wizja jest projekcją przyszłości, jaka zostanie stworzona dzięki realizacji Strategii. Zaproponowana poniżej wizja Gminy Międzydroje powstała w trakcie prac warsztatowych (warsztaty strategiczne, 30.06-07.07.2022 r.) z reprezentantami poszczególnych interesariuszy wdrażania Strategii Rozwoju Gminy Międzydroje.

Rysunek 2. Spotkanie zespołu roboczego ds. Strategii Rozwoju Gminy Międzydroje poświęcone opracowaniu Wizji i Misji

Źródło: opracowanie własne na podstawie materiałów z warsztatów

W wyniku pracy warsztatowej oraz dyskusji na forum zdefiniowano przyszły, pożądany obraz Gminy Międzyzdroje w roku 2030:

To przyjazna gmina będąca liderem wysokiej jakości życia i bezpieczeństwa rodzin w oparciu o synergię innowacyjnego wykorzystania potencjałów walorów przyrodniczych, inteligentnych rozwiązań nowoczesnej infrastruktury i potencjałów (nowoczesnej gospodarki) generowanych przez mieszkańców, przedsiębiorców i gości.

Misja

Misja wskazuje naczelny cel polityki rozwoju gminy, wokół którego powinny koncentrować się działania władz samorządowych i wszystkich zaangażowanych partnerów. Stanowi przesłanie, będące podstawą i określeniem kierunku współpracy na szczeblu lokalnym. Misja odpowiada na pytania co chcemy osiągnąć oraz jakie potrzeby będziemy zaspokajać, a także czym się wyróżniamy oraz do kogo kierujemy swój produkt lub usługi. W toku prac warsztatowych wypracowano następujące brzmienie Misji:

**Szanując tożsamość i kulturę lokalną Gmina Międzyzdroje
wdraża inteligentne, innowacyjne i proekologiczne
rozwiązania tworzące atrakcyjną przestrzeń dla pokoleń mieszkańców.
Wykorzystując koegzystencję natury, człowieka i technologii
w stworzeniu wysokiej jakości warunków życia
i rozwoju przedsiębiorczości dąży do zrównoważonego, wysoce
konkurencyjnego rozwoju społecznego i ekonomicznego.**

IV. SCHEMAT CELÓW I PLAN OPERACYJNY STRATEGII ROZWOJU GMINY MIĘDZYDROJE

Plan operacyjny jest istotną częścią Strategii Rozwoju Gminy Międzyzdroje. W toku konsultacji z szerokim gronem interesariuszy wypracowano cztery główne obszary strategiczne które w istotny sposób wpływają na przedstawioną wyżej Wizję i Misję Gminy Międzyzdroje. Obszary te wzajemnie się uzupełniają stanowiąc jednocześnie pole różnorodnych działań, których podjęcie będzie możliwe i celowe w całym okresie realizacji strategii. Obszarami strategicznej interwencji w Gminie Międzyzdroje w okresie 2023-2030 są:

- Gospodarka / rynek pracy / turystyka;
- Mieszkańcy / kapitał ludzki;
- Środowisko i planowanie funkcjonalno-przestrzenne;
- Infrastruktura / zarządzanie i rozwój.

Rysunek 3. Schemat celów Strategii Rozwoju Gminy Międzyzdroje

Źródło: opracowanie własne na podstawie materiałów z warsztatów

W ramach każdego z obszarów zdefiniowano cele strategiczne. Przyjęte cele strategiczne mają charakter długoterminowy, wskazują kierunek postępowania w realizacji założonej wizji Gminy Międzyzdroje w roku 2030. Każdemu z 4 celów strategicznych przypisano cele operacyjne gminy. Wszystkie cele operacyjne przenikają wskazane obszary strategicznej interwencji w kontekście przyjętych celów strategicznych. Sprzyja to zapewnieniu komplementarności i spójności wewnętrznej i zewnętrznej Strategii.

Cele operacyjne dotyczą średniego horyzontu czasowego. Służą one wykonywaniu określonych działań i zadań a także przedsięwzięć, których realizacja niezbędna jest do osiągnięcia celu strategicznego. Ponadto w ramach strategii wyodrębniono kilka **inwestycji kluczowych** w perspektywie najbliższych lat, których realizacja będzie miała największe znaczenie dla powodzenia prowadzonej polityki rozwoju i osiągnięcia celów strategii. Strategia określa również **oczekiwane rezultaty** planowanych działań, w tym w wymiarze przestrzennym oraz **wskaźniki** ich osiągnięcia. Interwencje planowane w ramach poszczególnych obszarów nie są rozłączne, lecz wzajemnie się przenikają i uzupełniają, dzięki czemu możliwe będzie uzyskanie efektu synergii, kluczowego dla ich powodzenia.

Schemat 1. Schemat celów Strategii Rozwoju Gminy Międzyzdroje na lata 2023-2030.

GOSPODARKA / RYNEK PRACY/TURYSTYKA	MIESZKAŃCY / KAPITAŁ LUDZKI	ŚRODOWISKO I PLANOWANIE FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNE	INFRASTRUKTURA / ZARZĄDZANIE I ROZWÓJ
Cel strategiczny 1: Długofalowy inteligentny wzrost gospodarczy oparta na unikalnych zasobach gminy.	Cel strategiczny 2: Zrównoważony system bezpieczeństwa socjalnego i społecznego, odpowiadający wyzwaniom cywilizacyjnym	Cel strategiczny 3: Bezpieczna przyjazna środowisku i mieszkańcom gmina.	Cel strategiczny 4: Wysokiej jakości infrastruktura i system usług publicznych, dostosowany do potrzeb i oczekiwań społecznych.

Cele operacyjne:

- 1.1. Wzrost atrakcyjności inwestycyjnej gminy.
- 1.2. Wzmacnianie konkurencyjności i przedsiębiorczości lokalnej.
- 1.3. Rozwinięty konkurencyjny produkt turystyczny.

Cele operacyjne:

- 2.1. Wysokiej jakości edukacja wspierająca wszechstronny rozwój.
- 2.2. Promocja dziedzictwa kulturowego i rozwój kultury
- 2.3. Zapewnienie dostępności oraz wysokiej jakości usług społecznych i zdrowotnych.

Cele operacyjne:

- 3.1. Stałe kreowanie atrakcyjnej struktury funkcjonalno-przestrzennej z uwzględnieniem wartości kulturowych i przyrodniczych.
- 3.2. Dbłość o porządek i bezpieczeństwo publiczne.
- 3.3 Zintegrowany i zrównoważony transport, dostosowany do potrzeb społecznych.

Cele operacyjne:

- 4.1. Nowoczesne zarządzanie i marketing terytorialny.
- 4.2. Wdrażanie modelu samobilansującego się obszaru energetycznego.
- 4.3. Wysokiej jakości infrastruktura techniczna w gminie.

Źródło: opracowanie własne na podstawie materiałów z warsztatów

Tabela 2 . Rozwinięcie projektowe celów Strategii Rozwoju Gminy Międzyzdroje na lata 2023-2030

Cel Strategiczny I Długofalowy inteligentny wzrost gospodarczy oparta na unikalnych zasobach gminy				
Strategia postępowania:				
Gmina Międzyzdroje ze względu na swoje unikalne walory przyrodnicze i nadmorskie położenie winna w strategii swojego rozwoju wykorzystywać w pełni te uwarunkowania. Strategia postępowania powinna być ukierunkowana na dążenie do ciągłego wzmacniania atrakcyjności gminy, poprzez tworzenie przyjaznych warunków do rozwoju przedsiębiorczości opartej na kreatywności i innowacjach służących gminie i jej mieszkańcom. Rozwój gminy możliwy będzie dzięki wzrostowi konkurencyjności lokalnej gospodarki w oparciu o stworzony innowacyjny i wysoce konkurencyjny produkt turystyczny Gminy Międzyzdroje.				
Kierunki działań / cele operacyjne	Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki oceny osiągnięcia rezultatów	Główna odpowiedzialność po stronie gminy	Podmioty zaangażowane/partnerzy
1.1 Wzrost atrakcyjności inwestycyjnej gminy.	Wzrost zainteresowania	Powierzchnia terenów	Referat Gospodarki Nieruchomościami/Referat Infrastruktury	Inwestorzy

		inwestorów ofertą gminy. Zwiększenie potencjału inwestycyjnego gminy.	inwestycyjnych w gminie. Liczba zapytań inwestorów w sprawie oferty inwestycyjnej gminy.		Referat Ochrony Środowiska i Gospodarki Komunalnej
1.2	Wzmacnianie konkurencyjności i przedsiębiorczości lokalnej.	Wzrost liczby podmiotów gospodarczych funkcjonujących w gminie.	Liczba podmiotów gospodarczych na 1 mieszkańca.	Referat Promocji, Kultury i Turystyki	Lokalni przedsiębiorcy Woliński Park Narodowy
1.3	Rozwinięty konkurencyjny produkt turystyczny.	Wzrost ruchu turystycznego i wydłużenie sezonu turystycznego.	Liczba turystów odwiedzających gminę	Referatu Promocji, Kultury i Turystyki	Inwestorzy Turyści Lokalni przedsiębiorcy Polskie Towarzystwo Turystyczno – Krajoznawcze Woliński Park Narodowy

Cel strategiczny II Zrównoważony system bezpieczeństwa socjalnego i społecznego, odpowiadający wyzwaniom cywilizacyjnym

Strategia postępowania:

Rolą władz samorządowych jest zadbanie o wysoką jakość usług publicznych, których ważnym elementem jest prowadzenie wysokiej jakości, dostosowanej do potrzeb i wymogów społeczności polityki społecznej. Jej celem jest wyrównywanie szans, przeciwdziałanie wykluczeniu a także zapewnienie dostępu do wysokiej jakości usług społecznych. Lokalna społeczność będzie się rozwijać tylko wtedy, gdy poprzez wysoką jakość systemu edukacyjnego stworzone zostaną wszechstronne możliwości rozwoju dla jej mieszkańców bez względu na wiek. Ważnym elementem podejmowanych działań strategicznych będzie także promocja lokalnego dziedzictwa kulturowego, bez którego niemożliwe jest tworzenie lokalnej tożsamości.

Kierunki działań / cele operacyjne	Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki oceny osiągnięcia rezultatów	Główna odpowiedzialność po stronie gminy	Podmioty zaangażowane/partnerzy
2.1 Wysokiej jakości edukacja wspierająca wszechstronny rozwój.	Poprawa wyników egzaminacyjnych w szkołach podstawowych funkcjonujących w gminie.	Wyniki z egzaminu 8 klasisty na poziomie średniej krajowej. Liczba laureatów konkursów i olimpiad przedmiotowych. Poziom zadowolenia rodziców z bazy oświatowej.	Samodzielne stanowisko ds. oświaty zdrowia i spraw społecznych	Placówki oświatowe Stowarzyszenia oświatowe Mieszkańcy

2.2	Promocja dziedzictwa kulturowego i rozwój kultury.	<p>Wzrost rozpoznawalności Gminy Międzyzdroje.</p> <p>Wzrost wiedzy mieszkańców o lokalnym i regionalnym dziedzictwie kulturowym.</p> <p>Wzrost liczby wydarzeń kulturalnych w gminie.</p>	<p>Liczba wydarzeń kulturalnych w gminie.</p> <p>Liczba osób do 18 roku życia należących do lokalnych zespołów folklorystycznych, orkiestr, chórów i innych form kultywujących dziedzictwo kulturowe gminy.</p>	Referat Promocji, Kultury i Turystyki	<p>Placówki kulturalne</p> <p>Stowarzyszenia</p> <p>Placówki oświatowe</p> <p>Woliński Park Narodowy</p>
2.3	Zapewnienie dostępności oraz wysokiej jakości usług społecznych i zdrowotnych.	Wzrost dostępności do usług zdrowotnych.	<p>Liczba podmiotów świadczących usługi zdrowotne</p> <p>Liczba lekarzy na 1 tys. mieszkańców.</p>	Samodzielne stanowisko ds. oświaty zdrowia i spraw społecznych	<p>Mieszkańcy</p> <p>Podmioty opieki zdrowotnej</p>

Cel strategiczny III Bezpieczna przyjazna środowisku i mieszkańcom gmina

Strategia postępowania:

Dynamika i kierunki zmian we współczesnym, zglobalizowanym świecie sprawiają, że zagadnieniom bezpieczeństwa państwa poświęca się coraz więcej miejsca także w kontekście tworzenia planów o charakterze lokalnym. Realizacja celu strategicznego wymaga stałego kreowania atrakcyjnej i wysokiej jakości struktury funkcjonalnej i przestrzennej, będącej osią rozwoju wszystkich innych form aktywności lokalnej społeczności. Specyficzne uwarunkowania przyrodniczo - przestrzenne i kulturowe w których funkcjonuje Gmina Międzyzdroje wymuszają podejmowanie działań, w których przestrzeń, przyroda i kultura, tworzyć będą jedną wysokiej jakości całość. Służyć temu powinny także działania zmierzające do zapewnienia wysokiego poziomu bezpieczeństwa publicznego, a także stworzenia wzorcowego modelu zrównoważonego i zintegrowanego systemu komunikacyjnego obejmującego całą gminę.

Kierunki działań / cele operacyjne	Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki oceny osiągnięcia rezultatów	Główna odpowiedzialność po stronie gminy	Podmioty zaangażowane/partnerzy	
3.1	<p>Stale kreowanie atrakcyjnej struktury funkcjonalno-przestrzennej z uwzględnieniem wartości kulturowych i przyrodniczych</p>	<p>Rozwój infrastruktury rekreacyjnej i sportowej.</p> <p>Poszerzenie oferty aktywnego wykorzystania czasu przez dzieci i młodzież szkolną.</p>	<p>Liczba nowych i wyremontowanych obiektów.</p> <p>Poziom zadowolenia mieszkańców infrastruktury rekreacyjnej i sportowej, kulturalnej. oraz oferty spędzania czasu</p>	Referat Promocji, Kultury i Turystyki	<p>Placówki oświatowe</p> <p>Placówki kulturalne</p> <p>Woliński Park Narodowy</p> <p>Mieszkańcy</p>

		Rozwój oferty kulturalnej dla różnych grup mieszkańców.	wolnego dla dzieci i młodzieży szkolnej.		
3.2	Dbłość o porządek i bezpieczeństwo publiczne.	Przeciwdziałanie i zwalczanie dysfunkcji w rodzinie. Przeciwdziałanie uzależnieniom i ograniczenie skutków patologii społecznych.	Liczba rodzin objętych procedurą Niebieskiej Karty. Liczba przypadków uzależnień wśród dzieci i młodzieży szkolnej.	OPS Międzyzdroje Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Straż Miejska	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie Policja Państwowa Państwowa Straż Pożarna OSP WOPR
3.3	Zintegrowany i zrównoważony transport, dostosowany do potrzeb społecznych.	Rozwój gminnej infrastruktury drogowej. Poprawa wewnętrznej dostępności komunikacyjnej gminy. Integracja różnych form transportu Zwiększenie mobilności mieszkańców Poprawa bezpieczeństwa	Długość wybudowanych i zmodernizowanych dróg i chodników gminnych. Poziom zadowolenia mieszkańców z systemu transportowego w gminie.	Referat Infrastruktury / Inspektor ds. transportu publicznego	Urząd Marszałkowski, Starostwo Powiatowe

Cel strategiczny IV Wysokiej jakości infrastruktura i system usług publicznych, dostosowany do potrzeb i oczekiwań społecznych

Strategia postępowania:

Celem lokalnej społeczności jest zapewnienie wysokiego poziomu życia dla obecnych i przyszłych pokoleń. Będzie to możliwe dzięki stworzeniu warunków umożliwiających stałe podnoszenie jakości infrastruktury w pełni dostosowywanej do rosnących potrzeb i oczekiwań mieszkańców. Aby sprostać temu wyzwaniu niezbędne jest skuteczne zarządzanie gminą którego przejawy dotyczyć winny wszystkich aspektów za które odpowiada samorząd terytorialny.

Kierunki działań / cele operacyjne	Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki oceny osiągnięcia rezultatów	Główna odpowiedzialność po stronie gminy	Podmioty zaangażowane/partnerzy
------------------------------------	--	--	--	---------------------------------

4.1	Nowoczesne zarządzanie i marketing terytorialny.	<p>Zwiększenie wpływów podatkowych do budżetu gminy.</p> <p>Wzmocnienie lokalnego potencjału ekonomicznego.</p> <p>Wzmocnienie lokalnej tożsamości mieszkańców.</p>	<p>Wielkość i udział % dochodów z PIT w dochodach własnych budżetu gminy.</p> <p>Liczba imprez na terenie gminy, w tym realizowanych w przestrzeniach publicznych, oraz ich uczestników.</p>	<p>Burmistrz Skarbnik Gminy Referat Promocji, Kultury i Turystyki</p>	<p>Placówki oświatowe Placówki kulturalne Stowarzyszenia przedsiębiorców Inwestorzy</p>
4.2	Wdrażanie modelu samobilansującego się obszaru energetycznego.	<p>Ekologiczne oświetlenie - zmniejszenie zużycia energii na oświetlenie uliczne.</p> <p>Wzrost ilości instalacji opartych o odnawialne źródła energii.</p> <p>Poprawa stanu powietrza w gminie.</p>	<p>Odsetek gospodarstw domowych korzystających z ekologicznych źródeł energii.</p>	<p>Burmistrz Referat Infrastruktury</p>	<p>Urząd Marszałkowski, Wojewódzki Fundusz Ochrony środowiska i Gospodarki Wodnej Zielone Międzyzdroje Sp. z o.o.</p>
4.3	Wysokiej jakości infrastruktura techniczna w gminie.	<p>Optymalizacja przebiegu infrastruktury transportowej w gminie.</p> <p>Modernizacja infrastruktury technicznej.</p> <p>Wzrost jakości życia mieszkańców.</p>	<p>Poziom zadowolenia mieszkańców z dostępności i jakości infrastruktury w Gminie Międzyzdroje.</p>	<p>Burmistrz Referat Infrastruktury</p>	<p>Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad, Urząd Marszałkowski Starostwo Powiatowe Przedsiębiorcy</p>

Źródło: opracowanie własne na podstawie materiałów z warsztatów

4.1. Inwestycje kluczowe w kontekście osiągnięcia założonych celów strategicznych

W ramach strategii wskazano na kluczowe projekty inwestycyjne realizowane w ramach przyjętych celów operacyjnych. Kluczem do ich wpisania do Strategii były oczekiwania interesariuszy i przeświadczenie, że ich realizacja będzie miała największe znaczenie dla powodzenia prowadzonej polityki rozwoju i osiągnięcia celów strategii. Strategia określa również oczekiwane rezultaty planowanych działań, w tym w wymiarze przestrzennym oraz wskaźniki ich osiągnięcia.

Tabela 3. Kluczowe działania

Nazwa lub krótki opis działań	Lokalizacja inwestycji	Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki oceny osiągnięcia rezultatów	Okres realizacji	Szacowana Wartość
OBSZAR: GOSPODARKA / RYNEK PRACY/TURYSTYKA					
CEL OPERACYJNY: WZROST ATRAKCYJNOŚCI INWESTYCYJNEJ GMINY					
1.1.1. Tworzenie sprzyjających warunków do organizacji nowych lub poszerzenia istniejących terenów aktywności gospodarczej na terenie gminy w tym: drogi dojazdowe do nowopowstających terenów inwestycyjnych	Obszar całej gminy.	Zwiększenie areału terenów inwestycyjnych w gminie. Zwiększenie potencjału inwestycyjnego gminy.	Powierzchnia terenów inwestycyjnych w gminie.	2023-2030	5.000.000 zł
1.1.2. Utworzenie strefy czystej w dzielnicy nadmorskiej, wraz ze zmianą organizacji ruchu i modernizacją ulic: Promenada Gwiazd, Bohaterów Warszawy	Dzielnica nadmorska.	Zwiększenie atrakcyjności.	Poziom zadowolenia turystów.	2023-2030	6.000.000 zł
1.1.3. Doskonalenie standardów obsługi inwestorów / przedsiębiorców.	Obszar całej gminy.	Poprawa jakości obsługi inwestorów / przedsiębiorców i wzrost zadowolenia klientów z obsługi.	Poziom zadowolenia klientów z obsługi.	2023-2030	50.000 zł
CEL OPERACYJNY: WZMACNIANIE KONKURENCYJNOŚCI I PRZEDSIĘBIORCZOŚCI LOKALNEJ					
1.2.1. Kształtowanie postaw przedsiębiorczych i innowacyjnych wśród dzieci i młodzieży.	Obszar całej gminy.	Zwiększenie liczby podmiotów gospodarczych funkcjonujących w gminie.	Liczba przedsiębiorców na 1 tys. mieszkańców.	2023-2030	50.000 zł

CEL OPERACYJNY: ROZWIĘTY KONKURENCYJNY PRODUKT TURYSTYCZNY						
1.3.1.	Opracowanie koncepcji produktów turystycznych manifestujących szczególne cechy gminy.	Obszar całej gminy.	Zwiększenie potencjału konkurencyjnego gminy.	Stworzona koncepcja produktu turystycznego gminy.	2023-2025	50.000 zł
1.3.2.	Promocja turystycznych produktów całorocznych i pozasezonowych, wykorzystanie programów lojalnościowych i kanałów dystrybucji.	Obszar całej gminy.	Zwiększenie liczby turystów.	Liczba turystów w gminie.	2024-2028	500.000 zł
1.3.3.	Utworzenie na szlakach oraz drogach komunikacyjnych cyfrowych, mobilnych punktów informacji turystycznej z integrowaną ofertą obcojęzyczną z wykorzystaniem wypracowanej identyfikacji wizualnej.	Obszar całej gminy.	Zwiększenie liczby turystów	Liczba turystów w gminie.	2023-2030	500.000 zł
1.3.4.	Ochrona, promocja i rozwój niematerialnego dziedzictwa kulturowego, w szczególności dla zachowania i budowy tożsamości lokalnej mieszkańców	Obszar całej gminy.	Budowa tożsamości lokalnej. Zachowanie niematerialnego dziedzictwa kulturowego gminy.	Liczba aktywnych twórców i artystów lokalnych na terenie gminy. Saldo migracji.	2023-2030	100.000 zł
Nazwa lub krótki opis działań		Lokalizacja inwestycji	Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki oceny osiągnięcia rezultatów	Okres realizacji	Szacowana Wartość
OBSZAR: MIESZKAŃCY / KAPITAŁ LUDZKI						
CEL OPERACYJNY: WYSOKIEJ JAKOŚCI EDUKACJA WSPIERAJĄCA WSZECHSTRONNY ROZWÓJ						
2.1.1.	Rozwój edukacji cyfrowej: opracowanie ofert edukacyjnych z możliwością rozwoju biznesu i rynku pracy, a także zachętą do uczestnictwa w życiu zawodowym i społecznym (e-learning, kształcenie na odległość).	Obszar całej gminy.	Zwiększenie umiejętności cyfrowych wśród mieszkańców gminy.	Liczba firm z branży IT funkcjonujących w gminie.	2023-3030	100.000 zł
2.1.2.	Podnoszenie dostępności opieki nad dziećmi w wieku przedszkolnym oraz	Obszar całej gminy.	Zwiększenie udziału kobiet	Liczba dzieci uczęszczających do przedszkola.	2023-3030	150.000 zł

	zapewnienie wysokiej jakości oferty świadczonej w placówkach.		w lokalnym rynku pracy.	Liczba bezrobotnych kobiet w gminie.		
2.1.3.	Rozwój infrastruktury szkół i wyposażenia ukierunkowane na poprawę warunków nauki, w tym: Modernizacja placówek oświatowych na terenie Gminy Międzyzdroje - poprawa warunków w obiektach placówek oświatowych	Obszar całej gminy.	Poprawa warunków nauki. Wyrównywanie szans edukacyjnych.	Poziom zadowolenia rodziców z bazy oświatowej.	2023-3030	12.000.000 zł
2.1.4.	Wsparcie i promocja doskonalenia kwalifikacji przez kadrę nauczycielską.	Obszar całej gminy.	Wzrost motywacji kadry nauczycielskiej. Wzrost kompetencji nauczycieli.	Wyniki egzaminów końcowych.	2023-3030	200.000 zł
2.1.5.	Rozwój oferty w zakresie nabywania kompetencji, szczególnie językowych, matematycznych, cyfrowych, proinnowacyjnych oraz dopasowanych do potrzeb pracodawców.	Obszar całej gminy.	Poprawa jakości kształcenia, poprawa wyników egzaminów końcowych Zwiększenie oferty edukacyjnej dla dzieci i młodzieży.	Wyniki egzaminów końcowych. Liczba laureatów konkursów i olimpiad przedmiotowych.	2023-2030	100.000 zł
2.1.6.	Wsparcie przy tworzeniu punktów szkoleniowych zachodniopomorskich uczelni.	Obszar całej gminy.	Zwiększenie oferty edukacyjnej dla dzieci i młodzieży.	Liczba punktów szkoleniowych.	2023-2030	50.000 zł
CEL OPERACYJNY: PROMOCJA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I ROZWÓJ KULTURY						
2.2.1.	Zdefiniowanie i promowanie przedsięwzięć kulturalnych gminy.	Obszar całej gminy, województwa, kraju.	Poprawa jakości oferty kulturalnej dla różnych grup mieszkańców.	Liczba nowych projektów kulturalnych realizowanych w gminie.	2023-2030	150.000 zł
2.2.2.	Rozwój infrastruktury kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej oraz dostosowanie do standardów i potrzeb mieszkańców i turystów odwiedzających nasz region. W tym doposażanie obiektów, klubów	Obszar całej gminy.	Rozwój oferty kulturalnej dla różnych grup mieszkańców.	Poziom zadowolenia mieszkańców z oferty kulturalnej na terenie gminy.	2023-2030	1.000.000 zł
2.2.3.	Rozwijanie propozycji spędzania czasu wolnego, w szczególności dzieci, młodzieży i seniorów,	Obszar całej gminy.	Poprawa jakości oferty spędzania czasu wolnego	Poziom zadowolenia mieszkańców	2023-2030	300.000 zł

wykorzystujących zróżnicowaną ofertę kulturalną, sportową i rekreacyjną oraz atuty otoczenia gminy.		dla różnych grup mieszkańców.	z oferty spędzania czasu wolnego na terenie gminy.		
2.2.4. Zwiększanie atrakcyjności i różnorodności oferty instytucji i podmiotów działających w sferze kultury.	Obszar całej gminy.	Rozwój oferty kulturalnej dla różnych grup mieszkańców.	Liczba nowych projektów kulturalnych realizowanych w gminie.	2023-2030	500.000 zł
CEL OPERACYJNY: ZAPEWNIENIE DOSTĘPNOŚCI ORAZ WYSOKIEJ JAKOŚCI USŁUG SPOŁECZNYCH I ZDROWOTNYCH					
2.3.1. Organizowanie i wspieranie akcji oraz programów profilaktycznych, badań i konsultacji medycznych dla mieszkańców gminy.	Obszar całej gminy.	Poprawa profilaktyki i diagnostyki na terenie gminy.	Poziom zadowolenia mieszkańców z dostępności bezpłatnych programów profilaktycznych.	2023-2030	300.000 zł
2.3.2. Poprawa bazy, wyposażenia oraz standardu obsługi w placówkach ochrony zdrowia w gminie (w tym utworzenie gabinetów stomatologicznych w placówkach oświatowych).	Obszar całej gminy.	Zwiększenie dostępności do placówek zdrowotnych dla osób o szczególnych potrzebach. Poprawa warunków diagnostyki i leczenia.	Poziom zadowolenia mieszkańców z działalności ośrodków ochrony zdrowia.	2023-2030	500.000 zł
2.3.3. Zapewnienie miejsc w placówkach wsparcia dziennego.	Obszar całej gminy.	Zapewnienie prawidłowego rozwoju dzieci, wyrównywanie szans rozwojowych. Zapobieganie wykluczeniu społecznemu.	Liczba osób korzystających z oferty placówek wsparcia dziennego.	2023-2030	500.000 zł
2.3.4. Przeciwdziałanie i zwalczanie dysfunkcji w rodzinie.	Obszar całej gminy.	Przeciwdziałanie i zwalczanie dysfunkcji w rodzinie. Zapewnienie profesjonalnej pomocy osobom i rodzinom dotkniętym skutkami patologii społecznej,	Liczba rodzin objętych wsparciem.	2023-2030	500.000 zł

		w tym przemocą w rodzinie.			
2.3.5. Wykorzystanie wolnych powierzchni dla powstania nowych placówek w ramach Centrum Integracji Społecznej im. Jana Pawła II w budynku przy Kolejowej 33 służących zaspokojeniu potrzeb społecznych mieszkańców Międzyzdrojów.	Obszar całej gminy.	Wzrost aktywności i partycypacji społecznej. Poprawa jakości życia mieszkańców.	Ocena jakości życia w gminie.	2023-2030	300.000 zł
Nazwa lub krótki opis działań	Lokalizacja inwestycji	Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki oceny osiągnięcia rezultatów	Okres realizacji	Szacowana Wartość
OBSZAR: ŚRODOWISKO PLANOWANIE FUNKCJONALNO- PRZESTRZENNE					
CEL OPERACYJNY: STAŁE KREOWANIE ATRAKCYJNEJ STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ Z UWZGLĘDNIENIEM WARTOŚCI KULTUROWYCH I PRZYRODNICZYCH					
3.1.1. Program wspierania wielokulturowości w gminie i integracji	Obszar całej gminy.	Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu. Budowanie konkurencyjności lokalnej w oparciu o wielokulturowy potencjał. Wzrost aktywności i partycypacji społecznej.	Liczba imprez integracyjnych. Liczba NGO funkcjonujących na terenie gminy.	2023-2030	200.000 zł
3.1.2. Rozbudowa infrastruktury turystycznej na terenie Miasta Międzyzdroje i sołectw w tym: zagospodarowanie plaż	Obszar całej gminy.	Budowanie konkurencyjności lokalnej w oparciu o potencjał turystyczny.	Liczba turystów odwiedzających gminę	2028-2030	1.000.000 zł

3.1.3.	<p>Rewaloryzacja publicznych terenów zielonych w formie parków, skwerów, łąk ekologicznych itp., w tym:</p> <p>zadanie 1. Budowa ścieżki spacerowej na wydmach od mola do zejścia na plażę A - poprawa infrastruktury</p> <p>zadanie 2. Zagospodarowanie terenów zielonych w Międzyzdrojach – Morze Zieleni II – zwiększenie atrakcyjności turystycznej</p> <p>zadanie 3. Zagospodarowanie terenów zielonych w tym Parku mieszkańca</p> <p>zadanie 4. Rewaloryzacja Parku Jordana Sołectwo Lubin</p>	Obszar całej gminy.	<p>Budowanie konkurencyjności lokalnej w oparciu o potencjał turystyczny.</p> <p>Wzrost atrakcyjności osadniczej i gospodarczej gminy.</p>	<p>Ocena jakości życia w gminie.</p> <p>Liczba publicznych obszarów zielonych.</p>	2023-2030	15.000.000 zł
3.1.4.	Planowanie i tworzenie nowych obszarów mieszkalnych i gospodarczych z uwzględnieniem zasad rozwoju zrównoważonego i poszanowaniem przestrzeni.	Obszar całej gminy.	Wzrost atrakcyjności osadniczej i gospodarczej gminy.	Ocena jakości życia w gminie	2023-2030	2.000.000 zł
3.1.5.	Opracowanie koncepcji zagospodarowania i wykorzystania atrakcyjnych obszarów w gminie.	Obszar całej gminy.	Wzrost atrakcyjności osadniczej i gospodarczej gminy.	Ocena jakości życia w gminie.	2023-2030	300.000 zł
3.1.6.	Budowa intermodalnego centrum przesiadkowego wraz z parkingiem oraz świetlicą wiejską i niezbędną infrastrukturą	Obszar sołectw	Budowanie konkurencyjności lokalnej w oparciu o potencjał turystyczny	Liczba turystów odwiedzających gminę	2023-2030	5.000.000 zł
3.1.7.	Budowa otwartego terenu rekreacyjnego przy Grodzisku w Lubinie - II etap	Obszar sołectwa Lubin	Budowanie konkurencyjności lokalnej w oparciu o potencjał turystyczny	Liczba turystów odwiedzających gminę	2023-2030	1.500.000 zł
3.1.8.	Remont – wymiana murawy piłkarskiej oraz rozbudowa infrastruktury sportowej na stadionie miejskim	Miasto Międzyzdroje	Wzrost atrakcyjności osadniczej i gospodarczej gminy.	Ocena jakości życia w gminie.	2023-2030	1.000.000 zł

3.1.9.	Poprawa stanu technicznego infrastruktury, objętej ochroną konserwatorską przez ZWKZ i GEZ	Obszar całej gminy.	Wzrost atrakcyjności osadniczej	Obszar całej gminy.	2023-2030	1.000.000 zł
CEL OPERACYJNY: DBAŁOŚĆ O PORZĄDEK I BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE						
3.2.1.	Opracowanie gminnej strategii reagowania kryzysowego.	Obszar całej gminy.	Wzrost bezpieczeństwa mieszkańców.	Ocena jakości życia w gminie.	2024-2025	50.000 zł
3.2.2.	Rozwijanie spójnego systemu rozwiązań organizacyjno-technicznych w obszarze zarządzania kryzysowego, z wykorzystaniem nowoczesnych technologii.	Obszar całej gminy.	Wzrost bezpieczeństwa mieszkańców.	Ocena jakości życia w gminie.	2023-2030	2.000.000 zł
3.2.3.	Prowadzenie stałych analiz i diagnoz pod kątem problemów i potrzeb społecznych oraz zjawisk kryzysowych.	Obszar całej gminy.	Wzrost bezpieczeństwa mieszkańców.	Ocena jakości życia w gminie.	2023-2030	50.000 zł
3.2.4.	Poprawa bezpieczeństwa, w tym rozwój inteligentnego monitoringu miejskiego, sieć bezpiecznych przejść dla pieszych, edukacja dla bezpieczeństwa,.	Obszar całej gminy.	Wzrost bezpieczeństwa mieszkańców.	Liczba kamer monitoringu.	2023-2030	1.800.000 zł
3.2.5.	Poprawa bezpieczeństwa na plaży	Obszar całej gminy.	Wzrost bezpieczeństwa mieszkańców.	Ocena jakości życia w gminie.	2023-2030	300.000 zł
CEL OPERACYJNY: ZINTEGROWANY I ZRÓWNOWAŻONY TRANSPORT, DOSTOSOWANY DO POTRZEB SPOŁECZNYCH						
3.3.1.	Poprawa rozwiązań z zakresu komunikacji publicznej, z uwzględnieniem potrzeb obszaru funkcjonalnego, uwzględniającego obszar powiatu kamieńskiego i Świnoujścia	Obszar całej gminy, powiaty sąsiednie.	Poprawa jakości życia mieszkańców.	Ocena jakości życia w gminie.	2023-2030	500.000 zł
3.3.2.	Wysokiej jakości transport publiczny dostosowany do potrzeb mieszkańców (zielony transport publiczny, modernizacja przystanków, system zarządzania komunikacją), uwzględniającego obszar powiatu kamieńskiego i Świnoujścia	Obszar całej gminy, powiaty sąsiednie.	Poprawa jakości życia mieszkańców.	Ocena jakości życia w gminie. Liczba połączeń komunikacyjnych.	2023-2030	2.000.000 zł

3.3.3.	Rozwój mobilności elektrycznej uwzględniającego obszar powiatu kamieńskiego i Świnoujścia	Obszar całej gminy, powiaty sąsiednie.	Budowanie świadomości ekologicznej.	Liczba pojazdów elektrycznych.	2023-2030	1.000.000 zł						
<table border="1"> <thead> <tr> <th>Nazwa lub krótki opis działań</th> <th>Lokalizacja inwestycji</th> <th>Oczekiwane rezultaty planowanych działań</th> <th>Wskaźniki oceny osiągnięcia rezultatów</th> <th>Okres realizacji</th> <th>Szacowana Wartość</th> </tr> </thead> </table>							Nazwa lub krótki opis działań	Lokalizacja inwestycji	Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki oceny osiągnięcia rezultatów	Okres realizacji	Szacowana Wartość
Nazwa lub krótki opis działań	Lokalizacja inwestycji	Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki oceny osiągnięcia rezultatów	Okres realizacji	Szacowana Wartość							
OBZAR: INFRASTRUKTURA ZARZĄDZANIE I ROZWÓJ												
CEL OPERACYJNY: NOWOCZESNE ZARZĄDZANIE I MARKETING TERYTORIALNY												
4.1.1.	Wprowadzanie narzędzi monitorowania usług publicznych, badania ich jakości, usług i komfortu życia oraz satysfakcji odbiorców.	Obszar całej gminy.	Poprawa jakości życia mieszkańców.	Ocena jakości życia w gminie.	2023-2030	100.000 zł						
4.1.2.	Wzrost poziomu dostępności do usług publicznych świadczonych zdalnie przy wykorzystaniu najnowszych technologii.	Obszar całej gminy.	Poprawa jakości życia mieszkańców.	Ocena jakości życia w gminie.	2023-2030	200.000 zł						
4.1.3.	Wspieranie rozwoju i integracji organizacji pozarządowych – jako ważnego partnera polityki rozwoju miasta.	Obszar całej gminy.	Poprawa jakości życia mieszkańców. Rozwój społeczeństwa obywatelskiego	Ocena jakości życia w gminie. Ilość organizacji pozarządowych funkcjonujących w gminie.	2023-2030	200.000 zł						
4.1.4.	Utworzenie Urban Lab gminnego laboratorium innowacji społecznych (centrum aktywizacji społecznych)	Gmina Międzyzdroje.	Poprawa jakości życia mieszkańców. Rozwój społeczeństwa obywatelskiego	Ocena jakości życia w gminie. Ilość organizacji pozarządowych funkcjonujących w gminie.	2023-2030	200.000 zł						
4.1.5.	Stworzenie strategii komunikacji wizualnej wraz z opracowaniem identyfikacji wizualnej marki Gmina Międzyzdroje.	Obszar całej gminy.	Budowa marki Gminy Międzyzdroje. Zwiększenie liczby turystów. Zwiększenie liczby inwestorów.	Stworzenie strategii komunikacji wizualnej.	2023-2026	50.000 zł						
4.1.6.	Poprawa dostępności administracji, łatwy i otwarty dostęp do usług, ofert oraz informacji dla całej wspólnoty mieszkańców, w tym: Zakup infrastruktury IT - zapewnienie	Obszar całej gminy.	Poprawa jakości życia mieszkańców.	Ocena jakości życia w gminie.	2023-2030	2.000.000 zł						

funkcjonowania Urzędu oraz rozbudowanie usług dla mieszkańców Smart City					
CEL OPERACYJNY: WDRAŻANIE MODELU SAMOBILANSUJĄCEGO SIĘ OBSZARU ENERGETYCZNEGO					
4.2.1. Budowa parkingu buforowego wraz z punktem przesiadkowym, infrastrukturą OZE na potrzeby intermodalnej mobilności	Międzyzdroje.	Poprawa jakości życia mieszkańców. Usprawnienie komunikacji w Międzyzdrojach. Kształtowanie postaw ekologicznych.	Ocena jakości życia w gminie. Powstanie parkingu.	2024-2026	6.500.000zł
4.2.2. Budowa zbiorowych/lokalnych źródeł energii / ciepła na terenie całej gminy w tym: Zadanie 1. Fotowoltaika w Szkole Podstawowej nr 1 Zadanie 2. Budowa instalacji fotowoltaicznej na terenie rekultywacji składowiska odpadów	Obszar całej gminy.	Poprawa jakości życia mieszkańców	Ocena jakości życia w gminie. Liczba zbiorowych źródeł energii/ciepła w gminie	2023-2030	3.000.000 zł
4.2.3. Rozbudowa inteligentnego systemu zarządzania energią w gminie.	Obszar całej gminy.	Poprawa jakości życia mieszkańców.	Ocena jakości życia w gminie.	2023-2030	500.000 zł
4.2.4. Niskoemisyjna gmina. Stworzenie systemu grantowego na wymianę źródeł ciepła.	Obszar całej gminy.	Poprawa jakości życia mieszkańców. Wzrost świadomości ekologicznej wśród mieszkańców.	Ocena jakości życia w gminie. Liczba zlikwidowanych instalacji na paliwa stałe.	2023-2030	2.000.000 zł
4.2.5. Utworzenie punktu doradczego w zakresie wdrażania OZE.	Obszar całej gminy.	Poprawa jakości życia mieszkańców.	Ocena jakości życia w gminie.	2023-2030	200.000 zł
CEL OPERACYJNY: WYSOKIEJ JAKOŚCI INFRASTRUKTURA TECHNICZNA W GMINIE					
4.3.1. Stworzenie nowej organizacji ruchu w dzielnicy nadmorskiej.	Obszar dzielnicy nadmorskiej.	Rozwiązanie problemów komunikacyjnych w gminie. Poprawa jakości życia mieszkańców.	Ocena jakości życia w gminie.	2023-2024	150.000 zł

<p>4.3.2. Modernizacja dróg miejskich wraz infrastrukturą towarzyszącą w tym: Zadanie 1. Kontynuacja kwartału: Kolejowa, Słowiańska, Dąbrowskiej, Słowiańska, Skłodowskiej-Curie. Zadanie 2. Przebudowa drogi od Wicka do Wapnicy Zadanie 3. Budowa drogi „Gryfa Las” wraz z siecią dróg w części zachodniej. Zadanie 4. Budowa równoległego do S3 połączenia ze Świnoujściem - drogi łączącej z częścią zachodnią Międzyzdrojów Zadanie 5. Alternatywne połączenie z zachodnią częścią - Budowa drogi łączącej nowe rondo z Aquamarina (Gryfa Las).</p>	Obszar całej gminy.	<p>Poprawa jakości życia mieszkańców.</p> <p>Wzrost atrakcyjności inwestycyjnej.</p>	<p>Ocena jakości życia w gminie.</p> <p>Liczba Km zmodernizowanych dróg w gminie.</p>	2023-2030	10.000.000 zł
<p>4.3.3. Rozbudowa ścieżek rowerowych w gminie.</p>	Obszar całej gminy.	<p>Poprawa jakości życia mieszkańców.</p> <p>Wzrost atrakcyjności turystycznej.</p> <p>Budowa produktu turystycznego z wykorzystaniem turystyki rowerowej.</p>	Długość ścieżek rowerowych w gminie.	2023-2030	2.000.000 zł
<p>4.3.4. Kontynuacja poszukiwania bezpiecznego zabezpieczenia w wodę pitną we współpracy z sąsiednimi gminami z powiatu kamieńskiego i Świnoujściem.</p>	Obszar całej gminy, gminy sąsiednie.	Poprawa jakości życia mieszkańców.	Ocena jakości życia w gminie.	2023-2030	1.000.000 zł
<p>4.3.5. Rozwój infrastruktury mieszkaniowej i komunalnej i społecznej z uwzględnieniem mieszkalnictwa chronionego.</p>	Obszar całej gminy.	Poprawa jakości życia mieszkańców.	Liczba mieszkań oddanych w gminie.	2023-2030	4.000.000 zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie materiałów z warsztatów

2. MODEL FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNY JAKO INTEGRATOR PLANOWANIA STRATEGICZNEGO I PRZESTRZENNEGO DLA GMINY MIĘDZYDROJE

Struktura funkcjonalno-przestrzenna Gminy Międzyzdroje w wyniku przewidzianych do realizacji w ramach Strategii działań może istotnie się zmienić. Model docelowej struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy jest wynikiem spodziewanych i zaplanowanych w Strategii procesów rozwoju i ich wpływu na kształtowanie się struktur przestrzennych.

Szczególny wpływ na zmiany funkcjonowania gminy będzie mieć prognozowany dalszy wzrost aktywności gospodarczej, inwestycje w układ komunikacyjny w tym związany z uruchomieniem tunelu pod Świną i spodziewanym w związku z tym wzrostem ruchu drogowego na osi Międzyzdroje – Świnoujście, czy też modernizacją drogi szybkiego ruchu S3. Rozwojowi komunikacji w ujęciu regionalnym towarzyszyć będzie także planowany rozwój wewnętrznego systemu komunikacji opierający się na powstaniu buforowego parkingu, rozwoju transportu zeroemisyjnego, budowie ścieżek rowerowych i lepszej integracji systemu komunikacyjnego w gminie z otoczeniem funkcjonalnym i potrzebami mieszkańców.

Obecnie podstawą polityki przestrzennej Gminy Międzyzdroje są zapisy Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Międzyzdroje, przyjętego uchwałą Nr LV/573/10 Rady Miejskiej w Międzyzdrojach z dnia 29 czerwca 2010 roku. Dokument ten za strategiczne cele polityki przestrzennej Gminy uznał jej zrównoważony rozwój w oparciu o funkcje: ochronną i wypoczynkową. Dla ich realizacji wskazał na potrzebę ograniczania i likwidacji zewnętrznych i wewnętrznych barier rozwojowych. Dotyczy to przede wszystkim, zgodnego z celami ochrony przyrody, zagospodarowania terenów całej gminy. Wytworzenia atrakcyjnych obszarów rekreacyjnych i stref buforowych, przyjmujących uciążliwości ruchu turystycznego wewnątrz terenów miejskich oraz na terenie pozostałych miejscowości gminy.

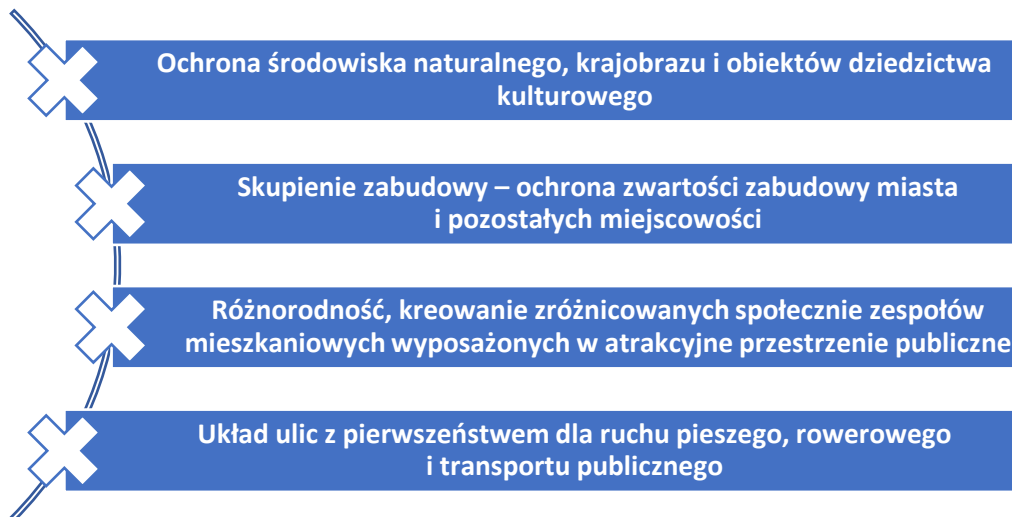
Wśród głównych kierunków realizowanej w oparciu o studium polityki zagospodarowania Gminy wskazać należy na konieczność:

- Dostosowania zagospodarowania przestrzennego oraz infrastruktury społecznej Gminy do potrzeb całorocznego wypoczynku. Bez wydłużenia sezonu, osiągnięcie przez gminę koniecznych dochodów i podniesienie standardu zagospodarowania będzie bardzo trudne do zrealizowania;
- Zapewnienia sprawnego funkcjonowania gminy poprzez przezwyciężenie narosłych problemów infrastrukturalnych i zaopatrzeniowych;
- Umiejętnego równoważenia funkcjonowania i rozwoju Wolińskiego Parku Narodowego oraz miasta. Rozwój funkcji ochronnej Parku w znacznym stopniu ogranicza możliwości zagospodarowania przestrzennego terenu gminy nie objętego granicami Parku;
- Pozytywnej odpowiedzi na oferty inwestorów zmierzających do intensyfikacji nakładów na rozwój funkcji wypoczynkowo – turystycznej, zwłaszcza w strefie nadmorskiej. Koncentracja ta może stanowić zarówno szansę jak i barierę ograniczającą rozwój gminy;
- Znalezienia i uzgodnienia z mieszkańcami sołectw właściwej formuły rozwoju tych obszarów, (atrakcyjnej dla nich i dla miasta);

- Intensyfikacji wielorodzinnego budownictwa mieszkaniowego będącego zachętą do osiedlania się i podejmowania pracy na terenie Gminy;
- Kontynuowania prac nad budową i wzmacnianiem atrakcyjności centrum miasta;
- Zbudowania właściwych relacji z dynamicznie rozwijającym się Świnoujściem;
- Poszukiwania przedsięwzięć integrujących w ramach powiatu kamieńskiego, szczególnie w zakresie wspólnej oferty promocyjnej w zakresie turystyki i kultury oraz świadczenia usług komunalnych i społecznych;
- Zwiększenia zaangażowania kapitału prywatnego w rozwój miasta, zarówno poprzez bezpośrednie inwestycje w infrastrukturę, w funkcjonowanie usług publicznych, jak i przedsięwzięcia w systemie PPP;
- Podniesienia wymogów i standardów realizowanych w gminie inwestycji oraz categorycznego unikania lokalizowania na jej terenie jakichkolwiek inwestycji uciążliwych.

Wymiar rozwoju przestrzennego gminy definiuje w istotnym zakresie jego nadmorskie położenie oraz uwarunkowania związane z funkcjonowaniem Wolińskiego Parku Narodowego. Dlatego też model funkcjonalno-przestrzenny rozwoju Gminy Międzyzdroje oparto na czterech fundamentalnych zasadach.

Rysunek 4. Zasady rozwoju funkcjonalno-przestrzennego Gminy Międzyzdroje do roku 2030

Źródło: opracowanie własne

ZASADA 1 – Ochrona środowiska naturalnego, krajobrazu i obiektów dziedzictwa kulturowego

- 1) Znaczna część obszaru Gminy Międzyzdroje objęta jest różnymi formami ochrony przyrody i krajobrazu. Rygorystyczne respektujemy zakazy i ograniczenia wynikające z ustanowionych form ochrony.
- 2) Rozwijamy wspólną politykę ekologiczną gmin, poprzez podejmowanie wspólnych przedsięwzięć w zakresie ochrony wód, ziemi, powietrza i krajobrazu jako podstawy dla rozwoju rekreacji oraz turystyki. Ukierunkujemy rozwój gospodarczy terenu w oparciu o naturalne walory przyrodnicze i środowiskowe z jednoczesną dbałością o zachowanie bioróżnorodności naturalnych ekosystemów.

- 3) Rozwijamy zaproponowany w PZPWZ system lądowych, wodnych i powietrznych korytarzy ekologicznych, mających szczególne znaczenie dla gatunków wędrownych. Wykorzystajmy je wbudowując w ogólnodostępny system zieleni publicznej, uzupełniając o odnowione parki, realizując nowe oraz łącząc wszystkie te elementy w systemem zielonych ciągów pieszych i rowerowych spinających poszczególne miejscowości i obszary Gminy.
- 4) Podstawową formą ochrony terenów otwartych i krajobrazu, które są ograniczonym dobrem wspólnym, jest ich ochrona przed zabudową lub niekorzystną zmianą sposobu użytkowania. Tereny rolne i leśne, tereny położone wzdłuż wybrzeży, cieków wodnych oraz obszary na przebiegu zielonych korytarzy ekologicznych powinny być chronione przed zabudową w dokumentach planistycznych. Wyjątkiem mogą być jedynie obiekty gospodarcze, związane z gospodarką rolną lub leśną (bez możliwości realizacji nowych siedlisk), niezbędne obiekty infrastruktury, urządzenia związane z regulacją i retencją wód oraz wyspecjalizowane urządzenia obsługi turystyki wodnej (przystanie, mariny, itp.).
- 5) Należy jednoznacznie ustanowić granicę pomiędzy terenami zurbanizowanymi (tereny zabudowy) i terenami otwartymi, nie przewidywanymi do zabudowy. Zmiana tych granic na cele nierolnicze powinna następować jedynie w przypadkach uzasadnionych realnym zapotrzebowaniem (przykładowy czas realizacji: do 5-10 lat) i zostać poprzedzona uchwaleniem miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego (lub planu zabudowy), a zabudowa poprzedzona pełnym uzbrojeniem terenu i docelowym urządzeniem ulic.
- 6) Przypadki samowoli budowlanej polegającej na nielegalnej realizacji zabudowy lub zmiany sposobu użytkowania terenów rolnych (np. poprzez sytuowanie obiektów niezwiązanych trwale z gruntem, niewymagających pozwolenia na budowę) powinny być skutecznie zwalczane.
- 7) Chrońmy zachowane elementy dziedzictwa kulturowego: wartościowe układy urbanistyczne, ruralistyczne, obiekty zabytkowe, historyczne zespoły parkowe, zadrzewienia. Wykorzystajmy zachowane układy zabudowy i obiekty, które utraciły historyczne funkcje, przystosowując je do nowych, współczesnych potrzeb.

ZASADA 2 – Skupienie zabudowy – ochrona zwartości zabudowy miasta i pozostałych miejscowości

- 1) Wspierajmy zachowanie zwartości zespołu zabudowy miasta i pozostałych miejscowości, przeciwdziałajmy rozlewaniu się zabudowy poprzez dostępne instrumenty polityki przestrzennej.
- 2) Rozwijajmy ideę miasta / miejscowości 15-minutowej tzn. zapewnijmy dostęp do podstawowych usług publicznych i komercyjnych oraz w miarę możliwości do znaczącej liczby miejsc pracy w zasięgu 15 minutowego dojazdu pieszego od miejsca zamieszkania (długość dojazdu do 1 km).
- 3) Pod nową zabudowę należy w pierwszej kolejności wykorzystać tereny już zurbanizowane, w szczególności tereny, budynki lub obiekty, które utraciły swoje walory użytkowe lub uległy degradacji (brownfields) oraz niewykorzystane luki w istniejącej zabudowie.
- 4) Należy wykluczyć rozwój zabudowy w formie pasmowej wzdłuż dróg powiatowych, wojewódzkich i krajowych, na rzecz koncentracji zabudowy. W sytuacji wyczerpania rezerw terenowych wewnątrz istniejącej zabudowy, nowe struktury należy projektować w formie skupionej - jako jednostki sąsiedzkie. Nowe jednostki powinny być kontynuacją istniejących struktur zabudowy (zabudowa krawędziowa).

- 5) Zagrożeniem dla utrzymania atrakcyjności turystycznej obszaru jest degradacja walorów krajobrazowych przez niekontrolowaną zabudowę mieszkaniową i letniskową oraz nadmierną eksploatację środowiska. Wyznaczamy zwarte, właściwie zagospodarowane (w sposób ograniczający presję na środowisko) kompleksy usług turystyki ukierunkowanej na ofertę tematyczną m.in. związaną ze sportami wodnymi, turystyką kwalifikowaną oraz nastawioną na turystów długoterminowych i posezonalnych.
- 6) Ograniczamy zabudowę letniskową indywidualną. Wykluczamy bezwzględnie zabudowę letniskową w formach rozproszonych, stanowiących zagrożenie dla środowiska oraz element ekspansji na tereny otwarte i zawłaszczania najbardziej atrakcyjnych elementów krajobrazu, który stanowi dobro wspólne i powinien podlegać ochronie.
- 7) Ograniczamy ekspansję usług turystyki wzdłuż wybrzeży do lokalizacji opartych o zgrupowania zabudowy. Wykorzystajmy istniejące obiekty i zespoły zabudowy. Modernizujmy istniejące ośrodki wypoczynkowe, w których prowadzone są usługi turystyczne o niskim standardzie.
- 8) Realizujmy działania na rzecz rewizji istniejących sposobów użytkowania terenów dla zapewnienia ogólnodostępnych przejść i skrótów (zwłaszcza pieszych i rowerowych).
- 9) Wspierajmy rozwój rolnictwa i rybactwa zintegrowanych z przetwórstwem i konsumpcją.
- 10) Dążmy do budowy nowych powiązań komunikacyjnych łączących Międzyzdroje ze Świnoujściem oraz w maksymalny sposób wykorzystajmy szansę, która stwarza budowa tunelu pod Świną.
- 11) Wspierajmy poprawę powiązań komunikacyjnych na kierunku Wolin, Kamień Pomorski.

ZASADA 3 – Różnorodność, kreowanie zróżnicowanych społecznie zespołów mieszkaniowych wyposażonych w atrakcyjne przestrzenie publiczne

- 1) Planujmy zespoły nowej zabudowy (przedmieście, tereny wiejskie), sprzyjające integracji społecznej, które oferują atrakcyjne i dostępne usługi, mieszkania i możliwości pracy dla grup społecznych o zróżnicowanych potrzebach i dochodach.
- 2) Kreujmy atrakcyjne przestrzenie publiczne. Rewitalizujmy wartościową substancję Międzyzdrojów. Miasto w swej materialnej warstwie, układzie budynków, ulic i placów, tworzy przestrzeń dla relacji międzyludzkich. Jakość przestrzeni publicznych i jakość ich zagospodarowania kształtuje w sposób pozytywny, lub w sposób ograniczający, charakter tych relacji.
- 3) W nowo wznoszonych obiektach pamiętajmy o powierzchniach usługowych, walczmy o ich dostępność nie tylko dla osób w nich przebywających.
- 4) Zabiegajmy o wysokiej jakości zieleń na obszarach nowo inwestowanych, modernizujmy tereny zieleni i wypoczynku na terenach istniejącej zabudowy. Wykorzystajmy istniejące obszary zieleni (np. łąki, lasy, zadrzewienia, park narodowy) oraz obiekty fizjograficzne wiążąc je w komunalny system zieleni publicznej. Rekomendowany minimalny wskaźnik to 12 m² miejskich terenów zieleni i sportowo-rekreacyjnych na 1 mieszkańca + 8m² terenów zieleni osiedlowej na 1 mieszkańca na terenach zabudowy wielorodzinnej.

- 5) Dbajmy o właściwy poziom dostępności mieszkań do wynajęcia. Zbyt wysokie ceny i trudna dostępność będzie negatywnie rzutować na podaż niskokwalifikowanych rąk do pracy, niezbędnych dla funkcjonowania lokalnej gospodarki.

ZASADA 4 – Układ ulic z pierwszeństwem dla ruchu pieszego, rowerowego i transportu publicznego

- 1) Kreujemy przyjazny dla pieszych i rowerzystów układ ulic, wprowadzając nowe i rewitalizując istniejące powiązania, bezpieczne przejścia „na skróty”, eliminując konieczność użycia samochodu, a w konsekwencji zatory komunikacyjne, hałas i zanieczyszczenie powietrza.
- 2) Rozwijamy sieć dróg i ścieżek rowerowych oraz uliczek przyjaznych dla pieszych i rowerzystów – uliczek ruchu uspokojonego lub wolnych od samochodów.
- 3) Przy technicznym projektowaniu ulic stosujemy rozwiązania zachęcające do podróży pieszych oraz innych, niewymagających użycia samochodu, takich jak ruch rowerowy i transport publiczny. Rozwiązania drogowe w obszarach zabudowy powinny minimalizować geometrię dróg i skrzyżowań, pozostawiając jednocześnie wystarczającą, wygodną przestrzeń dla pieszych, ruchu rowerowego, transportu publicznego, jak również dla osób niepełnosprawnych i starszych (m.in. dogodnie usytuowane i wygodne przystanki, pasy zieleni, krótkie przejścia dla pieszych w obrębie skrzyżowań: na wprost i w poziomie terenu).
- 4) Wykorzystajmy potencjał istniejącej infrastruktury transportowej, w szczególności kolejowej, do przewozów pasażerskich.
- 5) Rozwijamy wysokiej jakości, dostępny transport publiczny, zwłaszcza niskoemisyjny. Zwracamy szczególną uwagę na rozwiązania węzłów przesiadkowych - skracając maksymalnie drogi przejść pomiędzy różnymi środkami transportu.
- 6) W miarę możliwości rozwijamy systemy współużytkowania środków transportu (rower miejski, hulajnoga miejska, car-sharing...).
- 7) Wyprowadźmy ruch tranzytowy poza centrum miast i miejscowości.
- 8) Prowadźmy aktywną politykę parkingową. Rosnący popyt na miejsca parkingowe doprowadza do pogorszenia się warunków parkowania, wydłużenia czasu poszukiwania wolnego miejsca, parkowania w miejscach niedozwolonych oraz niezadowolenia mieszkańców z panującej sytuacji. Zwiększanie liczby miejsc parkingowych nie jest jednak właściwym rozwiązaniem. Większe parkingi zachęcają mieszkańców, którzy do tej pory korzystali z komunikacji miejskiej do przesiadki do samochodów. Wzrasta ruch samochodów indywidualnych i pojawiają się problemy parkingowe w większej skali. Jednym z najskuteczniejszych sposobów realizacji polityki mobilności w mieście jest właściwa polityka parkingowa. Szczególnej uwadze podlegać winno zagadnienie parkowania w centrum miast, w których zapewnienie pełnej dostępności dla pieszych i rowerzystów oraz transportu zbiorowego jest nadrzędne w stosunku do dostępności samochodem.
- 9) Organizujemy parkingi Park&Ride (Parkuj i Jedź) i Bike & Ride (Parkuj rower i Jedź), w szczególności, w ramach węzłów integrujących różne środki transportu (stacja kolejowa). Limitujemy liczbę miejsc parkingowych w centrum miasta przy jednoczesnym ograniczeniu czasu parkowania lub wprowadzeniu opłat parkingowych w celu równoważenia popytu i podaży miejsc parkingowych.

- 10) Ograniczamy zajętości terenów pod parkingi realizując je w formach spiętrzonych np. nad parterami usługowymi lub wewnątrz kwartałów zabudowy. W obszarach centrum miasta należy wykluczyć realizację indywidualnych boksów garażowych, które zajmują więcej miejsca niż miejsca parkingowe i mogą być wykorzystywane jedynie przez właściciela (nie podlegają rotacji). Długotrwały postój pojazdów ciężarowych oraz autobusów może być dopuszczony wyłącznie na specjalnych, wyznaczonych do tego parkingach.
- 11) Przestrzegamy zasady, iż nowe kubatury muszą być wyposażone w odpowiednią liczbę miejsc parkingowych w obszarze zabudowy.
- 12) Rozwijamy lokalny transport publiczny - zarówno łączący Gminę ze Świnoujściem, jak i ten wewnątrz gminny.

2.3. Obszary strategicznej interwencji

Krajowe dokumenty strategiczne, takie jak Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2020: regiony, miasta, obszary wiejskie oraz koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030, wprowadzają w systemie zarządzania rozwojem kraju, wśród koncepcji polityki rozwoju i polityki regionalnej zintegrowane podejście ukierunkowane terytorialnie, stanowiące jeden z filarów nowego paradygmatu polityki rozwoju.

Zintegrowane podejście terytorialne zakłada wykorzystanie specyficznych potencjałów terytorialnych i likwidację barier w rozwoju poszczególnych obszarów jednostek samorządu terytorialnego.

W tym celu, w określonych dziedzinach zakłada się przeprowadzenie interwencji, która zapewni bardziej efektywne wykorzystanie zasobów oraz niwelację deficytów. Podjęcie interwencji w danym obszarze powinno, obok wpisywania się w określone cele tematyczne i priorytety inwestycyjne, uwzględniać specyficzne potrzeby określonych terytoriów. Wymiar terytorialny zastosowany został tam, gdzie daje szansę na bardziej skuteczne przeprowadzenie interwencji, natomiast podejście sektorowe (tematyczne) pozostaje głównym sposobem realizacji interwencji programu.

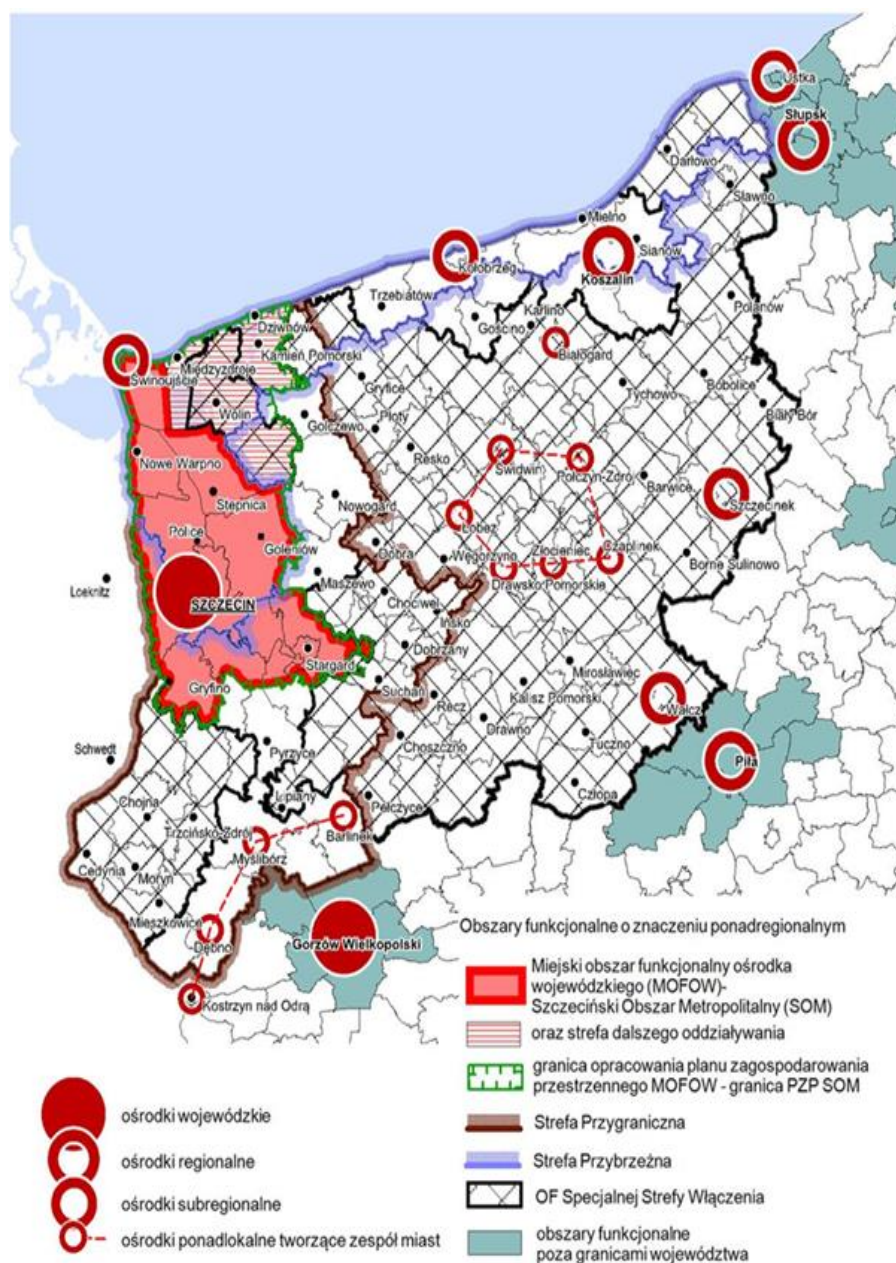
Obszarami Strategicznej Interwencji (OSI) są w tym wypadku tereny ujęte w kategoriach OSI wojewódzkich (interwencji z poziomu regionu) oraz odznaczające się szczególnymi uwarunkowaniami rozwojowymi w skali całej gminy (OSI gminne). W tym drugim przypadku mogą one być dotknięte znaczącymi barierami i ograniczeniami hamującymi rozwój lub mogą występować tam istotne potencjały, których wykorzystanie otworzy nowe szanse i stanie się atutem dla gminy. Z tej przyczyny są to obszary wymagające skoncentrowania dodatkowych, zintegrowanych działań.

Obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa

Zgodnie z ustawą z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym granice, zasady zagospodarowania oraz kierunki rozwoju obszarów o znaczeniu ponadregionalnym i w zależności od potrzeb obszarów regionalnych określa się w planie zagospodarowania przestrzennego województwa. Ustawa określa także tryb powoływania oraz hierarchiczność obszarów funkcjonalnych.

W Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2030 (przyjętej uchwałą Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego Nr VIII/100/19 z dnia 28.06. 2019 r.) stwierdzono, że identyfikacja i delimitacja OSI na terenie województwa zachodniopomorskiego będzie się odbywać na bazie obszarów funkcjonalnych wskazanych w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego (PZPWZ).

Rysunek 5. Obszary funkcjonalne w województwie zachodniopomorskim (OSI) w: Strategia Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2030

Źródło: oprac. własne wg Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2030.

Z wyróżnionych w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego obszarów funkcjonalnych, trzy objęte swoim zasięgiem obszar Gminy Międzyzdroje są nimi:

OBSZAR FUNKCJONALNY O ZNACZENIU PONADLOKALNYM – OF SPECJALNA STREFA WŁĄCZENIA.

Uwarunkowania:

1. Obszary kumulacji negatywnych zjawisk społeczno-gospodarczych, wprost skorelowane z odległością od dużych miast.
2. Depopulacja – odpływ ludności do terenów o wyższym potencjale rozwojowym.
3. Słaba dostępność komunikacyjna do ośrodków miejskich wszystkich poziomów poza ośrodkami lokalnymi.
4. Słaba dostępność do usług publicznych.
5. Znaczne oddalenie od ośrodka wojewódzkiego.

Kierunki działań:

I. Aktywizacja gospodarcza obszaru w oparciu o wykorzystanie endogenicznych potencjałów:

- A. Program dla małych i średnich miast: rozwijanie powiązań funkcjonalnych miast małych i średnich z głównymi ośrodkami wzrostu, zwłaszcza w zakresie innowacyjności, edukacji i nauki:
 - a. wspieranie mieszkalnictwa społecznego i komunalnego,
 - b. wspieranie innowacyjnej gospodarki (biznes oparty o popyt pozalokalny, e-biznes),
 - c. rozwój usług publicznych, w celu wsparcia funkcji miejskich i poprawy obsługi ludności,
 - d. utrzymanie i zwiększenie atrakcyjności tradycyjnej struktury miast poprzez uspokojenie ruchu w ich obszarach centralnych, przy zapewnieniu optymalnych warunków dostępu.
- B. Wsparcie programów związanych z produkcją żywności na potrzeby lokalnego rynku konsumentów.
- C. Wspieranie przedsiębiorczości, samozatrudnienia i tworzenia nowych miejsc pracy, w tym telepracy.
- D. Zwiększenie dostępności cyfrowej.

II. Poprawa dostępności do Szczecina oraz regionalnych i subregionalnych ośrodków wzrostu:

- A. SSW z regionalnymi i subregionalnymi ośrodkami.
- B. Realizacja tras rowerowych zgodnie z Koncepcją sieci tras rowerowych Pomorza Zachodniego.

III. Poprawa dostępności do podstawowych usług w zakresie edukacji i zdrowia:

- A. Programy zapewniania i zwiększania dostępu do opieki nad dziećmi w wieku do lat 3.
- B. Dostosowanie infrastruktury i usług do potrzeb ludności wynikających ze zmiany struktury wieku (wzrost liczby osób w podeszłym wieku), w tym:

- a. lokowanie DPS, domów opieki, domów seniora na obszarach wiejskich,
- b. finansowanie pozainstytucjonalnej opieki nad osobami starszymi.

OBSZAR FUNKCJONALNY O ZNACZENIU PONADREGIONALNYM – OF STREFY PRZYBRZEŻNEJ.

Uwarunkowania:

1. Istniejący potencjał rozwoju gospodarki morskiej.
2. Duży potencjał przyrodniczy obszaru.
3. Ruch turystyczny skupiony w wąskim pasie przymorskim.
4. Koncentracja konfliktów przestrzennych.
5. Silna antropopresja związana z ruchem turystycznym i rozprzestrzenianiem zabudowy.
6. Możliwe zagrożenia związane z prognozowanymi zmianami klimatu.
7. Brak lub opóźnione działania administracji morskiej w zakresie planowania przestrzennego na obszarach morskich.

Kierunki działań:

I. Rozwijanie regionalnych specjalizacji w oparciu o ochronę i wykorzystanie endogenicznych potencjałów przyrodniczych i kulturowych.

- 1) Realizacja Programu ochrony brzegów morskich.
- 2) Zagospodarowanie nadmorskich obszarów portowych uwzględniające funkcje rybackie.
- 3) Zachowanie morskich przystani rybackich jako nieodzownego elementu dziedzictwa kulturowego i krajobrazowego strefy nadmorskiej.
- 4) Preferencja rozwoju jakościowego nad ilościowym w obszarze turystyki oraz działania na rzecz wydłużenia sezonu turystycznego.
- 5) Rozwój sektora turystycznego na bazie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego.
- 6) Ograniczanie zanieczyszczeń powietrza oraz poprawa efektywności energetycznej budynków.
- 7) Dostosowanie infrastruktury i zabudowy do prognozowanych zmian klimatycznych.
- 8) Rozwój turystyki wodnej w oparciu o Odrzańską Drogę Wodną oraz Zalew Szczeciński.
- 9) Tworzenie przestrzeni sprzyjającej wypoczynkowi, w tym obszarów zielonych w miejscowościach nadmorskich.
- 10) Ograniczenie inwestycji na obszarach cennych przyrodniczo, w tym ochrona lasów pasa nadmorskiego.

II. Poprawa wewnętrznej spójności komunikacyjnej oraz dostępności do ośrodka wojewódzkiego.

- 1) Przebudowa drogi nr 3 do parametrów klasy S na odcinku od Goleniowa do Świnoujścia.

- 2) Modernizacja dróg wojewódzkich w pasie bezpośredniej obsługi wybrzeża: nr 102, nr 203.
- 3) Rozwój spójnego systemu tras rowerowych w oparciu o Velo Baltica.
- 4) Budowa parkingów buforowych w bezpośrednim sąsiedztwie miejscowości nadmorskich oraz preferencja dla transportu publicznego.

OBSZAR FUNKCJONALNY O ZNACZENIU PONADREGIONALNYM – OF STREFA PRZYGRANICZNA.

Uwarunkowania:

1. Peryferyjne położenie względem reszty kraju i miast centralnych o najwyższym potencjale rozwoju.
2. Zakłócone granicą państwową powiązania funkcjonalne.
3. Oddziaływanie polskich miast Szczecina i Świnoujścia na przygraniczne obszary niemieckie pozbawione dobrego dostępu do większych miast i ich usług (metropolitalnych, regionalnych i subregionalnych) oraz oddziaływanie niemieckiego miasta Schwedt na stronę polską.
4. Długi odcinek granicy na Odrze bez wystarczającej liczby mostów.
5. Bariery na poziomie wspólnego planowania rozwoju obszarów przygranicznych.
6. Bariera językowa we współpracy.
7. Nie w pełni wykorzystany potencjał wynikający z oddziaływania światowej metropolii Berlina.

Kierunki działań:

- I. **Przeciwdziałanie peryferyjności w przestrzeni kraju i wykorzystanie powiązań transgranicznych.**
 - 1) Rozwój oferty turystycznej, w tym transgranicznej, w oparciu o dolinę Odry i Zalew Szczeciński.
 - 2) Odtwarzanie lub poprawa funkcjonowania transgranicznych powiązań komunikacyjnych.

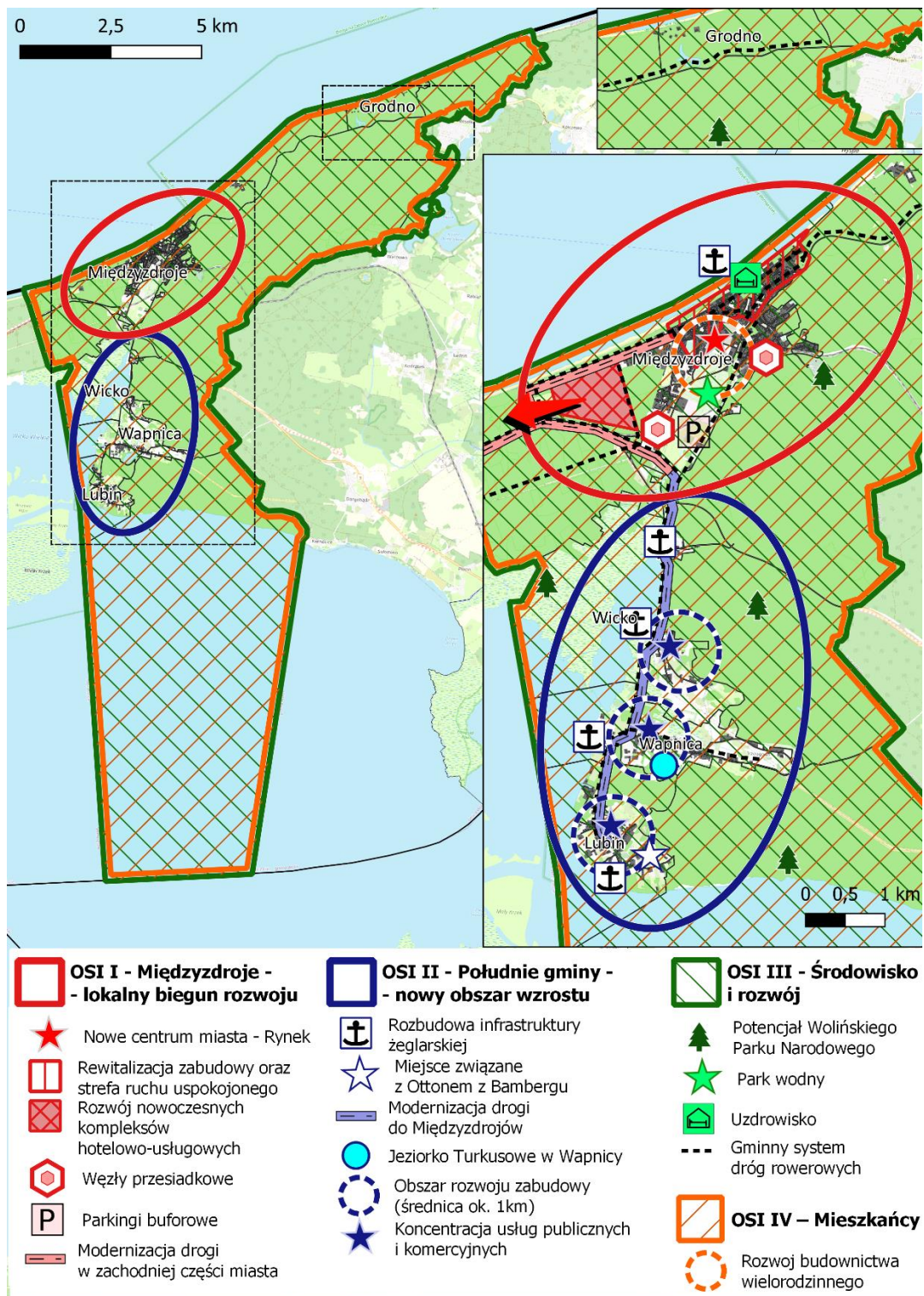
2.4. Obszary Strategicznej interwencji w Gminie Międzyzdroje

Identyfikacja Obszarów Strategicznej Interwencji kluczowych dla Gminy Międzyzdroje jest szczególnie istotna z punktu widzenia prawidłowego planowania działań w gminie i zachowania pełnej spójności pomiędzy dokumentami strategicznymi różnych szczebli.

Wyznaczone w Gminie Międzyzdroje OSI są terytoriami, do których adresowana ma być polityka rozwoju, ukierunkowana na wywołanie określonych zmian. Są przejawem zintegrowanego podejścia do planowania i zarządzania, mają na celu ukierunkowanie działań do konkretnych obszarów i dopasowanie ich do potrzeb i możliwości tych obszarów jak i oczekiwań mieszkańców.

Rysunek 6. Obszary strategicznej interwencji w Gminie Międzyzdroje

Źródło: wynik warsztatów

I. OSI – Międzyzdroje - lokalny biegun rozwoju

Wzmocnienie atrakcyjności turystycznej i osiedleńczej Międzyzdrojów oraz budowa wysokiej jakości systemu usług publicznych i komercyjnych.

1. Poprawa jakości zarządzania i koordynacji w sferze publicznej poprzez współpracę ze społecznością lokalną, innymi samorządami terytorialnymi oraz instytucjami publicznymi.

Rekomendacje:

- Realizacja programu szkoleniowo-treningowo-mentorskiego dla kadry samorządowej JST w zakresie zadań gminy, w tym zarządzania strategicznego.
- Wprowadzanie narzędzi monitorowania usług publicznych, badania ich jakości oraz satysfakcji odbiorców.
- Utworzenie Urban Lab – miejskiego laboratorium innowacji społecznych.
- Promocja ładu przestrzennego oraz budowa świadomości społecznej na temat kosztów i skutków rozpraszania zabudowy.
- Aktywne działania na rzecz promocji gospodarczej obszaru gminy oraz opracowanie strategii przyciągania inwestorów, w szczególności z obszarów branży turystycznej o wysokiej wartości dodanej. Czytelność i stabilność polityki obsługi inwestorów.
- Wdrożenie kompleksowej, spójnej i systematycznej współpracy gminy z przedsiębiorcami, w tym w szczególności z lokalnymi MŚP, jak również stymulowanie współpracy między nimi.
- Likwidacja luk cywilizacyjnych w zakresie dostępu do infrastruktury.

2. Porządkowanie struktur przestrzennych miasta, wzmocnianie funkcji usługowych oraz jakości i atrakcyjności przestrzeni publicznych, w celu wzmocnienia ich roli w układzie osadniczym oraz budowaniu tożsamości miejsca i poczucia lokalnej dumy mieszkańców.

Rekomendacje:

- Integracja przestrzenna Miasta poprzez wypracowanie koncepcji zagospodarowania składających się na nie obszarów oraz przygotowanie projektów przebudowy/zabudowy poszczególnych jego części.
- Porządkowanie ekstensywnie zagospodarowanych struktur zabudowy, podnoszenie jakości i atrakcyjności przestrzeni publicznych, koncentracja usług publicznych i komercyjnych, dostosowanie nowych projektów inwestycyjnych do potrzeb miasta oraz do miejsca i roli obszaru w mieście.
- Przygotowanie projektów zabudowy, w tym ofert inwestycyjnych dla inwestorów zewnętrznych - mających na celu lepsze wykorzystanie zasobów terenów uzbrojonych oraz poprawę jakości życia i wypoczynku mieszkańców i turystów.
- Wyłonienie najlepszych koncepcji odbudowy/rozbudowy/rewitalizacji ważnych obszarów miasta w drodze konkursów urbanistyczno-architektonicznych.

3. Wzmocnienie i unowocześnienie systemu powiązań komunikacyjnych i transportu Międzyzdrojów.

Rekomendacje:

- Zmiana paradygmatu komunikacyjnego miasta - preferencje dla ruchu pieszego, rowerowego i komunikacji publicznej. Wyznaczanie strefy czystej z ograniczeniami dla ruchu samochodów, w szczególności w obrębie prestiżowych przestrzeni publicznych (np. promenada Gwiazd, Bohaterów Warszawy, w sąsiedztwie świadczenia usług publicznych).
- Rozwój połączeń komunikacji publicznej (kolejowej i autobusowej) pomiędzy Międzyzdrojami a centrum kraju oraz sąsiednimi centrami regionalnymi (zwłaszcza do i z Świnoujścia i Szczecina).
- Budowa przyjaznych i bezpiecznych przystanków oraz węzłów przesiadkowych transportu publicznego wraz z parkingami Park&Ride i Bike&Ride.
- Poprawa dostępności miejsc parkingowych w Międzyzdrojach poprzez budowę parkingów buforowych wraz z systemami informowania o ruchu kołowym na terenie miasta i dostępności miejsc parkingowych.
- Modernizacja sieci drogowej Międzyzdrojów, w tym budowa nowych powiązań w zachodniej części miasta umożliwiającej jej zagospodarowanie, w tym zabudowę (budowa drogi „Gryfa Las”).
- Budowa alternatywnego połączenia ze Świnoujściem, równoległego do S3.

4. Podnoszenie atrakcyjności Międzyzdrojów jako turystycznego centrum obszaru Zachodniego Pomorza – promowanie dziedzictwa kulturowego regionu.

Rekomendacje:

- Działania na rzecz rewitalizacji przybrzeżnej części miasta poprzez dalsze porządkowanie struktury przestrzennej obszaru, modernizację starszych hoteli i pensjonatów, rozbudowę infrastruktury oraz promocje nowych usług.
- Kreacja rynku miejskiego jako nowej, atrakcyjnej przestrzeni kulturowej i usługowej miasta.
- Wsparcie dla budowy w mieście nowoczesnych kompleksów hotelowo-usługowych.
- Rozwój i promocja lokalnych produktów turystycznych i rekreacyjnych miasta i gminy.
- Wzmacnianie i promowanie marek kulturalnych gminy. Organizacja cyklicznych wydarzeń i imprez o randze regionalnej i krajowej, w tym lokalnych targów i jarmarków promujących wyroby, tradycje i dziedzictwo kulturowe regionu.
- Promocja turystycznych produktów całorocznych i pozasezonowych, wykorzystanie programów lojalnościowych i kanałów dystrybucji.
- Zwiększenie dostępności cyfrowej miasta - rozwój infrastruktury telekomunikacyjnej i Internetu, wykorzystanie jest w celach promocyjnych.

II. OSI – Południe gminy - nowy obszar wzrostu

Przygotowanie sołectw południa Gminy Międzyzdroje na wzrost zainteresowania oferowanymi usługami z zakresu turystyki i rekreacji oraz funkcją zamieszkiwanie.

Zakładane działania.

1. Rozwój budownictwa mieszkaniowego oraz usług w sołectwach południa gminy.

Rekomendacje:

- Przygotowanie koncepcji rozwoju przestrzennego poszczególnych sołectw opartej na integracji funkcjonalnej południa gminy z Międzyzdrojami, poszanowaniu dla środowiska i dorobku kulturowego obszaru.
- Wyznaczenie obszarów koncentracji usług publicznych i komercyjnych oraz wzmocnienie ich jakości i dostępności.
- Wyznaczenie obszarów uzupełnienia zabudowy mieszkaniowej z preferencjami dla rezydencjonalnej zabudowy jednorodzinnej, wspieranie ich zabudowy.
- Poprawa dostępności komunikacyjnej obszarów wiejskich gminy w wymiarze lokalnym poprzez rozbudowę systemu dróg gminnych i powiatowych oraz modernizację jego najsłabszych elementów. Modernizacja byłej drogi powiatowej od Wicka do Lubina.
- Promocja turystycznej oferty południa gminy (Lubin, Wicko, Wapnica):
 - rozbudowa infrastruktury dla turystyki wodnej - modernizacja istniejących portów, marin i przystani,
 - utworzenie centrum żeglarstwa koordynującego funkcjonowanie infrastruktury sportów wodnych na terenie gminy Międzyzdroje,
 - wykorzystanie dawnych zabudowań - dostosowanie ich do nowych zadań,
 - oznakowanie i zagospodarowanie turystyczne miejsc związanych z osobą biskupa Ottona z Bambergu,
 - rozwój lokalnych tradycji rybackich dla budowy markowych produktów turystycznych,
 - utworzenie intermodalnego centrum przesiadkowego w sąsiedztwie mariny jachtowej w Wapnicy.

III. OSI – Środowisko i rozwoju funkcjonalno-przestrzenny gminy

Ochrona i wzmocnienie wartości przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych obszaru, wzmocnienie atrakcyjności przestrzeni dla zamieszkiwania i wypoczynku oraz dla rozwoju sportu, turystyki i rekreacji.

Zakładane działania.

1. Wzrost atrakcyjności inwestycyjnej Gminy.

Rekomendacje:

- Tworzenie sprzyjających warunków do organizacji nowych lub poszerzania istniejących terenów aktywności gospodarczej na terenie gminy.

2. Wzmacnianie powiązań transportowych w celu poprawy dostępności komunikacyjnej poszczególnych obszarów miasta i gminy.

Rekomendacje:

- Budowa alternatywnego dla drogi krajowej S3 połączenia Międzyzdrojów ze Świnoujściem- drogi biegnącej przez zachodnią część miasta.
- Rozwój lokalnej i subregionalnej komunikacji publicznej (autobusowej), w porozumieniu ze Świnoujściem i gminami powiatu kamieńskiego.
- Poprawa dostępności komunikacyjnej obszarów wiejskich gminy w wymiarze lokalnym poprzez modernizację jego najsłabszych elementów. Modernizacja byłej drogi powiatowej od Wicka do Lubina.
- Rozbudowa systemu dróg rowerowych tworzących sieć dostępu do wszystkich miejscowości gminy oraz integrujących wewnętrznie poszczególne miejscowości, w szczególności ułatwiających dostęp do centrum Międzyzdrojów, gminnych ośrodków usługowych i centrów usług publicznych (zdrowie, edukacja, opieka, kultura).
- Modernizacja infrastruktury dróg wodnych celem poprawy parametrów obsługi żeglugi rekreacyjnej.

3. Poprawa jakości środowiska poprzez ograniczanie hałasu i zanieczyszczenia powietrza, ruchu samochodowego oraz rozwój odnawialnych źródeł energii i dostępności terenów zielonych.

Rekomendacje:

- Wskazywanie pod nową zabudowę terenów pozostających w zasięgu komunikacji publicznej, sieci kanalizacji oraz z możliwością podłączenia do lokalnych systemów grzewczych.
- Rozbudowa systemu gminnych terenów zieleni urządzonej (parki, zieleńce) stanowiących obszar wypoczynku i rekreacji, element kompozycji urbanistycznej oraz wiązanie ich z terenami zieleni naturalnej funkcjonującymi na obszarze gminy.
- Rozbudowa systemu ścieżek i szlaków rowerowych o charakterze turystycznym i rekreacyjnym, umożliwiających dostęp do turystycznych i kulturowych ofert miast i gminy.
- Rozwój systemu inteligentnie zarządzanych, zbiorowych źródeł zaopatrzenia w energię/ciepło (Centralne geotermia, źródła fotowoltaiczne).
- Porządkowanie gospodarki wodnej, w tym zwiększanie naturalnej i sztucznej retencji wodnej. Podejmowanie działań w zakresie ochrony i oszczędnego zużywania zasobów wodnych poprzez gromadzenie wód opadowych na posesjach, stosowanie

przepuszczalnych powierzchni, tworzenie tzw. ogrodów deszczowych, prowadzenie działań edukacyjnych promujących zachowania sprzyjające oszczędzaniu wody.

- Promocja lokalnych wartości krajobrazu, lokalnych form zabudowy i zagospodarowania, zieleni przydomowej i zieleni terenów otwartych.

4. Rozwój potencjału turystycznego gminy.

Rekomendacje:

- Wykorzystanie potencjału Wolińskiego Parku Narodowego dla wzmocnienia turystycznej i rekreacyjnej oferty gminy Międzyzdroje.
- Rozwój usług SPA, usług rehabilitacyjnych i medycznych wykorzystujących odnawialne źródła energii na bazie ośrodków funkcjonujących oraz nowopowstałych celem utworzenia wysokiej jakości oferty rehabilitacyjnej i medycznej (wykorzystującej OZE).
- Opracowanie i wdrożenie koncepcji rozwoju szlaków wodnych, kajakowych i żeglarskich oraz niezbędnej infrastruktury turystyki wodnej Zalewu Szczecińskiego i Zatoki Pomorskiej.
- Współpraca i wsparcie inwestorów w zakresie wykorzystania lokalnych zasobów naturalnych w celach rozwoju turystyki aktywnej.

IV. OSI – Mieszkańcy, kapitał ludzki, kapitał społeczny.

Budowa równoważonego systemu bezpieczeństwa socjalnego i społecznego, odpowiadający wyzwaniom cywilizacyjnym współczesności.

1. Poprawa warunków zamieszkiwania lokalnej społeczności, w tym wzmocnienie powiązań lokalnych.

Rekomendacje:

- Wsparcie dla rozwoju budownictwa wielorodzinnego publicznego i wielorodzinnego z przeznaczeniem na najem.
- Aktywizacja lokalnych inicjatyw społecznych i gospodarczych, poprzez wykorzystanie potencjału podmiotów publicznych, prywatnych, organizacji pozarządowych i mieszkańców.

2. Poprawa jakości kształcenia na różnych poziomach nauczania.

Rekomendacje:

- Rozwój infrastruktury szkół i wyposażenia ukierunkowane na poprawę warunków nauki.
- Wsparcie dla rozwoju kwalifikacji kadry nauczycielskiej placówek edukacyjnych gminy.
- Rozbudowa systemu zajęć pozalekcyjnych w placówkach gminnych (matematyka, języki obce, informatyka itp.).

- Rozwój edukacji cyfrowej: opracowanie ofert edukacyjnych z możliwością rozwoju biznesu i rynku pracy, a także zachętą do uczestnictwa w życiu zawodowym i społecznym (e-learning, kształcenie na odległość).
- Kształtowanie postaw przedsiębiorczych i innowacyjnych wśród dzieci i młodzieży.
- Podnoszenie dostępności opieki nad dziećmi w wieku przedszkolnym oraz zapewnienie wysokiej jakości oferty świadczonej w placówkach.

3. Zwiększenie aktywności zawodowej mieszkańców poprzez rozwój kompetencji zawodowych oraz przedsiębiorczości.

Rekomendacje:

- Identyfikacja potrzeb oraz organizacja systemu szkoleń i doskonalenia zawodowego dla dorosłych (we współpracy z lokalnymi przedsiębiorcami).
- Utworzenie Centrum Rozwoju Przedsiębiorczości.

4. Edukacja zdrowotna, promocja zdrowia oraz profilaktyka chorób i zagrożeń zdrowotnych, dostęp do diagnostyki, leczenia, rehabilitacji i opieki, szczególnie osób niesamodzielnych i starszych.

Rekomendacje:

- Określenie standardu jakości życia mieszkańców i uczynienie z niego zasadniczego narzędzia prowadzenia polityki lokalnej. Jeden z dwóch kluczowych wyznaczników poziomu życia w gminie to – zdrowie mieszkańców.
- Wypracowanie aktywnej polityki zdrowotnej, uwzględniającej nasilanie się chorób cywilizacyjnych, starzenie się populacji, problemy zdrowotne dzieci i młodzieży, rosnąca liczba osób niepełnosprawnych.
- Promocja zdrowego i czynnego życia wraz z zapewnieniem odpowiedniej infrastruktury. Organizowanie i wspieranie akcji oraz programów profilaktycznych, badań i konsultacji medycznych dla mieszkańców gminy.
- Poprawa bazy, wyposażenia oraz standardu obsługi w placówkach ochrony zdrowia w gminie.
- Rozwój funkcji rekreacyjnej, sportowej i społeczno-kulturalnej na rzecz mieszkańców obejmującej budowę i adekwatne wyposażenie obiektów, urządzenie i porządkowanie terenów zielonych, parków lub innych miejsc wypoczynku.
- Budowa systemu wsparcia osób niesamodzielnych i starszych przez instytucje publiczne i NGO-sy.
- Przeciwdziałanie i zwalczanie dysfunkcji w rodzinie.
- Opracowanie gminnej strategii reagowania kryzysowego.

5. Ochrona, promocja i rozwój kultury oraz niematerialnego dziedzictwa kulturowego, w szczególności dla zachowania i budowy tożsamości lokalnej mieszkańców.

Rekomendacje:

- Rozwijanie propozycji spędzania czasu wolnego, w szczególności dzieci, młodzieży i seniorów, wykorzystujących zróżnicowaną ofertę kulturalną, sportową i rekreacyjną oraz atuty otoczenia gminy.
- Zwiększanie atrakcyjności i różnorodności oferty instytucji i podmiotów działających w sferze kultury.
- Opracowanie program wspierania wielokulturowości w gminie.

Dzięki realizacji strategicznych działań w OSI zwiększą się standardy życia mieszkańców, co wpłynie na atrakcyjność zamieszkania i inwestowania w całej Gminie Międzyzdroje.

2.5. Zgodność Strategii Rozwoju Gminy Międzyzdroje z wytycznymi i założeniami zawartymi w dokumentach wyższego rzędu

Strategia Rozwoju Gminy Międzyzdroje na lata 2023-2030 jest spójna z dokumentami strategicznymi szczebla krajowego, regionalnego i ponadlokalnego, m.in.:

- Strategią na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.);
- Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030;
- Strategią Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030,
- Strategią Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030,
- Strategią Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2030,
- Projektem Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (ZIT) Obszaru Funkcjonalnego Kamienia Pomorskiego.

Tabela 4. Zgodność Strategii Rozwoju Gminy Międzyzdroje na lata 2023-2030 z wytycznymi i założeniami zawartymi w dokumentach wyższego rzędu

	Cele strategiczne Strategii Rozwoju Gminy Międzyzdroje na lata 2023-2030	Cel strategiczny 1: Długofalowy inteligentny wzrost gospodarczy oparta na unikalnych zasobach gminy.			Cel strategiczny 2: Zrównoważony system bezpieczeństwa socjalnego i społecznego, odpowiadający wyzwaniom cywilizacyjnym			Cel strategiczny 3: Bezpieczna przyjazna środowisku i mieszkańcom gmina.			Cel strategiczny 4: Wysokiej jakości infrastruktura i system usług publicznych, dostosowany do potrzeb i oczekiwań społecznych.		
	Cele operacyjne Strategii Rozwoju Gminy Międzyzdroje na lata 2023-2030	Wzrost atrakcyjności inwestycyjnej gminy	Wzmacnianie konkurencyjności i przedsiębiorczości lokalnej	Rozwinięty konkurencyjny produkt turystyczny	Wysokiej jakości edukacja wspierająca wszechstronny rozwój	Promocja dziedzictwa kulturowego i rozwój kultury	Zapewnienie dostępności oraz wysokiej jakości usług społecznych i zdrowotnych	Stale kreowanie atrakcyjnej struktury funkcjonalno-przestrzennej z uwzględnieniem wartości kulturowych i przyrodniczych	Dbłość o porządek i bezpieczeństwo publiczne	Zintegrowany i zrównoważony transport, dostosowany do potrzeb społecznych	Nowoczesne zarządzanie i marketing terytorialny	Wdrażanie modelu samobalansującego się obszaru energetycznego	Wysokiej jakości infrastruktura techniczna w gminie
	Cele i priorytety nadrzędnych dokumentów strategicznych ¹												
Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju	1. Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną.												
	2. Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony.												
	3. Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarstwu.												
Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030	CEL 1. ZWIĘKSZENIE SPÓJNOŚCI ROZWOJU KRAJU W WYMIARZE SPOŁECZNYM, GOSPODARCZYM, ŚRODOWISKOWYM I PRZESTRZENNYM												
	1.1. Wzmacnianie szans rozwojowych obszarów słabszych gospodarczo.												
	1.2. Wykorzystywanie potencjału rozwojowego miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze.												

¹ Zachowano numerację zgodną z dokumentem pierwotnym

	1.4. Przeciwdziałanie kryzysom na obszarach zdegradowanych.														
	1.5. Rozwój infrastruktury wspierającej dostarczanie usług publicznych i podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów.														
	CEL 2. WZMACNIANIE REGIONALNYCH PRZEWAĞ KONKURENCYJNYCH														
	1.1. Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego.														
	1.2. Wspieranie przedsiębiorczości na szczeblu regionalnym i lokalnym.														
	1.3. Innowacyjny rozwój regionu i doskonalenie podejścia opartego na Regionalnych Inteligentnych Specjalizacjach.														
	CEL 3. PODNIESIENIE JAKOŚCI ZARZĄDZANIA I WDRAŻANIA POLITYK UKIERUNKOWANYCH TERYTORIALNIE														
	3.1. Wzmacnianie potencjału administracji na rzecz zarządzania rozwojem.														
	3.2. Wzmacnianie współpracy i zintegrowanego podejścia do rozwoju na poziomie lokalnym, regionalnym i ponadregionalnym.														
	3.3. Poprawa organizacji świadczenia usług publicznych.														
	3.4. Efektywny i spójny system finansowania polityki regionalnej.														
	STRATEGIA ROZWOJU KAPITAŁU SPOŁECZNEGO (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030	CEL 1. ZWIĘKSZENIE ZAANGAŻOWANIA OBYWATELI W ŻYCIE PUBLICZNE													
		1.1. Usprawnienie mechanizmów wspierania i współpracy instytucji publicznych z obywatelami.													
1.2. Kierunek polityki rozwoju Rozwój i wzmacnianie zorganizowanych form															

	na wyzwania demograficzne.													
Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2030	CEL 1. OTWARTA SPOŁECZNOŚĆ													
	1.1. Wzmocnienie potencjału demograficznego i funkcji rodziny.													
	1.2. Włączenie społeczne i zapewnienie szans rozwojowych wszystkim mieszkańcom regionu.													
	1.3. Rozwój wspólnotowości i tworzenie kapitału społecznego.													
	CEL 2. DYNAMICZNA GOSPODARKA													
	2.1. Rozwój potencjału gospodarczego województwa w oparciu o inteligentne specjalizacje.													
	2.2. Wzmocnienie gospodarki wykorzystującej naturalne potencjały regionu.													
	2.3. Udoskonalenie strategicznego zarządzania rozwojem gospodarczym regionu.													
	CEL 3. SPRAWNY SAMORZĄD													
	3.2. Rozwój obszarów poza aglomeracyjnych.													
	3.3. Zapewnienie zintegrowanej i wydolnej infrastruktury.													
	3.4. Zapewnienie wydajnych i efektywnych systemów usług publicznych.													

3.5. Wzmocnienie kompetencji dla zarządzania rozwojem.												
CEL 4. PARTNERSKI REGION												
4.1. Wzmocnienie pozycji regionu w Basenie Morza Bałtyckiego.												
4.2. Rozwój relacji z landami niemieckimi i aglomeracją berlińską.												
4.3. Wykorzystanie potencjału makroregionu Polski Zachodniej.												
Legenda		Zgodny										

3. SYSTEM WDRAŻANIA, MONITOROWANIA, EWALUACJI I AKTUALIZACJI STRATEGII ROZWOJU GMINY MIĘDZYZDROJE

Wdrożenie zapisów strategii wymaga współdziałania wielu partnerów społecznych i instytucjonalnych. Skuteczność podejmowanych działań uzależniona jest w dużej mierze od funkcjonowania sprawnego systemu wdrażania, monitorowania, ewaluacji i aktualizacji strategii. Dzięki czemu możliwe będzie bieżące kontrolowanie postępów w realizacji przyjętego planu strategicznego pod względem osiągniętych wskaźników i spodziewanych efektów, a także co nie mniej ważne pozwoli na dokonywanie koniecznych modyfikacji przyjętych założeń. System ten pozwolić ma na elastyczne zarządzanie całym procesem wdrażania strategii z uwzględnieniem zmieniających się uwarunkowań zewnętrznych jak i wewnętrznych. Kluczem do sukcesu podejmowanych działań jest uzyskanie możliwie pełnego obrazu tego co dzieje się w gminie i jej otoczeniu i zaplanowania przez samorząd stosownych działań w ujęciu strategicznym jak i operacyjnym. Dlatego też autorzy Strategii rozwoju Gminy Międzyzdroje na lata 2023-2030, przyjęli jako kluczowe założenie, iż wdrażanie strategii będzie na bieżąco monitorowane a celowość realizacji poszczególnych przedsięwzięć czy też wprowadzanie zupełnie nowych projektów uzależniona będzie od wnikliwej analizy zmieniającej się sytuacji.

W celu zapewnienia możliwie najbardziej skutecznego wdrażania zapisów Strategii przyjęto, że instytucją zarządzającą wdrażaniem Strategii Rozwoju Gminy Międzyzdroje na lata 2023-2030 będzie Urząd Miejski w Międzyzdrojach, kierowany przez Burmistrza. Wśród kluczowych powinności związanych z realizacją zapisów Strategii należy wymienić:

- dbanie o terminowość realizacji poszczególnych projektów,
- koordynowanie współpracy oraz pozyskiwanie partnerów do realizacji zadań zapisanych w strategii,
- pozyskiwanie środków budżetowych i pozabudżetowych niezbędnych dla realizacji założonych działań,
- monitorowanie procesu realizacji zadań określonych w strategii,
- przygotowywanie sprawozdań okresowych,
- ewaluacja zapisów strategii,
- zbieranie i tworzenie nowych projektów w procesie aktualizacji zapisów Strategii,
- dbanie o niezbędną promocję i realizację akcji informacyjnej wśród wszystkich interesariuszy Strategii.

Z punktu widzenia usprawnienia procesu wdrażania strategii, niezbędne jest zmobilizowanie całego dostępnego potencjału organizacyjnego, finansowego jak i intelektualnego Gminy Międzyzdroje a także sięgnięcie po specjalistyczną wiedzę ekspertów zewnętrznych.

Ważnym czynnikiem wpływającym na powodzenie podejmowanych działań jest zintegrowanie lokalnej społeczności wokół głównych celów strategii oraz zadbanie o możliwie największe uspołecznienie prac na etapie wykonawczym jak również w procesie ewaluacji i monitoringu Strategii. Ważną rolę w tym zakresie pełnić powinna Rada Miejska, reprezentująca różnorodne środowiska lokalne. Będzie ona zarówno wsparciem merytorycznym w procesie ewaluacji Strategii a także podmiotem wywierającym istotny wpływ na operacyjny charakter podejmowanych działań poprzez podejmowanie stosownych uchwał związanych z realizacją poszczególnych projektów.

Strategia Rozwoju Gminy Międzyzdroje na lata 2023-2030 zawiera działania, za realizację których odpowiadać będzie nie tylko Urząd Miejski i jednostki organizacyjne gminy, ale także inne organizacje publiczne, pozarządowe czy prywatne. Dlatego ważną funkcją samorządu gminnego będzie także tworzenie warunków oraz koordynowanie współpracy pomiędzy poszczególnymi uczestnikami procesu wdrażania Strategii.

Kluczowe zasady co do sposobu realizacji strategii

W toku partycypacyjnego opracowywania Strategii Rozwoju Gminy Międzyzdroje na lata 2023-2030, przyjęto szereg zasad, które uznano za kluczowe z punktu widzenia samej strategii jak i budowy klimatu współpracy pomiędzy różnymi środowiskami w gminie w zakresie jej skutecznego wdrażania. Wśród najistotniejszych należy wymienić:

- Zasada odpowiedzialnego zrównoważonego rozwoju w oparciu o lokalne zasoby i uwzględniającej potrzebę budowy konkurencyjnej lokalnej gospodarki, utrzymania i podnoszenia wysokiej jakości życia mieszkańców i zachowaniu walorów przyrodniczych dla przyszłych pokoleń;
- Zasada rozwoju społecznie wrażliwego, opierająca się na przeświadczeniu o potrzebie włączenia w procesy rozwojowe w gminie wszystkich mieszkańców i stworzenie warunków do jeszcze pełniejszej integracji społecznej;
- Zasada zintegrowanej interwencji, zakładającej kompleksowość i wieloaspektowość podejmowanych działań w celu uzyskania efektu synergii;
- Zasada partycypacji społecznej, wskazująca na potrzebę włączania na każdym etapie realizacji Strategii partnerów z otoczenia społeczno-gospodarczego, co pozwoli na pełniejszą realizację celów Strategii;
- Zasada spójności podejmowanych działań z kierunkami przemian społeczno-gospodarczych zawartych w strategiach regionalnych, krajowych i międzynarodowych;
- Zasada elastyczności, przejawiająca się troską o bieżące monitorowanie procesu wdrażania strategii i szybkie podejmowanie decyzji o wprowadzaniu niezbędnych modyfikacji w celu wykorzystania wszystkich pojawiających się w okresie realizacji Strategii szans na intensyfikację rozwoju gminy;
- Zasada koncentracji sił i środków na przyjętych w Strategii celach.

Mechanizmy i instrumenty realizacji strategii

Strategia, powstała dzięki inicjatywie samorządu lokalnego, będzie realizowana poprzez działania inicjowane przez samorząd oraz partnerów społecznych i biznesowych. Opracowując Strategię przyjęto, że kluczem do sukcesu jest to aby podmioty sektora publicznego, prywatnego oraz pozarządowego czynnie współpracowały w realizacji jej zapisów. Aby maksymalizować efekty realizacji zapisów Strategii Rozwoju Gminy Międzyzdroje na lata 2023-2030, przyjęto że w okresie jej wdrażania celowym jest wykorzystywanie zróżnicowanych instrumentów, przy

jednoczesnym zadbanie o możliwie najszerszą współpracę z szerokim gronem interesariuszy. Wśród podstawowych instrumentów realizacji Strategii należy wymienić:

- Strategie i inne dokumenty o charakterze branżowym przyjęte do realizacji w Gminie Międzyzdroje;
- Projekty wpisane wprost do Strategii oraz programy i polityki rozwoju uzupełniające zapisy Strategii;
- Coroczne uchwały budżetowe Rady Miejskiej, kluczowe dokumenty uchwalane przez samorząd takie jak: wieloletnia prognoza finansowa, wieloletnie plany inwestycyjne, dokumenty planistyczne i inne;
- Inne uchwały Rady Miejskiej, zarządzenia Burmistrza, regulacje w postaci aktów prawa miejscowego, decyzje administracyjne itp.;
- Tworzenie zespołów projektowych, powoływanie ciał o charakterze opiniodawczo-doradczym, zawiązywanie partnerstw itp.;
- Działania edukacyjne, informacyjne i promocyjne, konsultacje wewnętrzne, konsultacje społeczne itp.

3.3. Monitoring, ewaluacja i aktualizacja dokumentu

Podstawą skutecznego wdrażania Strategii Rozwoju Gminy Międzyzdroje na lata 2023-2030 jest zbudowanie systemu bieżącego gromadzenia i przetwarzania informacji dotyczących wszystkich aspektów realizacji zapisów Strategii. Monitoring jest odpowiedzialnym i ważnym zadaniem, warunkującym efektywne planowanie działań, właściwą alokację środków, właściwe prowadzenie okresowej oceny i odpowiednie reagowanie na zmieniające się warunki. Proces realizacji Strategii będzie monitorowany i oceniany.

Podstawą monitoringu będzie systematyczność i rzetelność. Będzie on prowadzony przy wykorzystaniu najbardziej aktualnych danych w ramach systemu raportowania i analiz.

Monitoring Strategii będzie odbywał się w dwóch etapach:

- **ETAP I.** Przeprowadzenie analizy wskaźnikowej, realizowanej w ujęciu rocznym, służącej uzyskaniu odpowiedzi na pytanie o zbieżność podejmowanych działań z osiąganymi wynikami społeczno-gospodarczymi według wskaźników zaproponowanych dla poszczególnych celów strategicznych.
- **Etap II.** Opracowanie rocznego sprawozdania z realizacji celów, priorytetów, działań, zawierającego podstawowe informacje na temat podejmowanych działań, stopnia realizacji projektów, ewentualnych efektów końcowych tych projektów.

System monitorowania oparty będzie na prowadzonych systematycznie badaniach opinii mieszkańców i innych interesariuszy (organizacji społecznych, instytucji publicznych, przedsiębiorców, liderów lokalnych).

Ponadto, zakłada się, że w roku 2025 oraz po zakończeniu jej realizacji, tj. po roku 2030 - dokonana zostanie ewaluacja, rozumiana jako ocena interwencji według jej rezultatów, oddziaływania

oraz potrzeb, które miała spełnić. Prowadzona ewaluacja służyć będzie, usprawnieniu projektów oraz programów.

Ewaluacja Strategii Rozwoju Gminy Międzyzdroje na lata 2023-2030 będzie zrealizowana na bazie danych pozyskiwanych w trakcie monitoringu (dane ilościowe) oraz badań jakościowych.

Badania jakościowe będą realizowane przy wykorzystaniu narzędzi, m.in. takich jak wywiady jakościowe z odbiorcami działań, partnerami oraz podmiotami realizującymi działania.

Ewaluacja odpowiadać będzie na pytanie, w jaki sposób jej realizacja rozwiązuje realne problemy gminy i jej społeczności. Ewaluacja koncentruje się na realizacji poszczególnych elementów Strategii, przy czym kryteriami oceny zapisów będą:

- wskaźniki realizacji celów i zadań Strategii;
- rozwiązywanie problemów (wyzwań przyjętych w Strategii);
- realizacja wizji rozwoju (według przyjętych składników wizji).

Ewaluacja będzie miała na celu podnoszenie jakości działań poprzez zwiększenie ich adekwatności, skuteczności, użyteczności, efektywności i trwałości.

Zakłada się, że proces wdrażania Strategii Rozwoju Gminy Międzyzdroje na lata 2023-2030, jako rozciągnięty w czasie, podlegał będzie wpływowi czynników zewnętrznych, które w istotny sposób mogą oddziaływać na proces rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy Międzyzdroje.

Dlatego też na etapie tworzenia Strategii przyjęto, że dokument ten powinien być elastycznie dostosowywany do zmieniających się uwarunkowań, tak aby jego realizacja w największym stopniu odpowiadała żywotnym interesom Gminy Międzyzdroje i jej mieszkańcom. Służyć temu będzie możliwość **aktualizacji** zapisów Strategii na każdym etapie jej wdrażania. W przypadku stwierdzenia, że Strategia Rozwoju Gminy Międzyzdroje na lata 2023-2030 wymaga aktualizacji, Burmistrz przedłoży Radzie Miejskiej stosowny projekt uchwały zmieniającej zapisy Strategii Rozwoju Gminy Międzyzdroje na lata 2023-2030. Aktualizacja Strategii następuje w trybie, w jakim był ona uchwalana.

Wszelkie zmiany w Strategii muszą posiadać swoje uzasadnienie merytoryczne oraz powinny zostać właściwie opisane, zawierając rodzaj i przyczynę zmiany oraz jej wpływ na dalszą realizację programu i propozycję modyfikacji.

Ze względu na ograniczone zasoby finansowo – rzeczowe (ograniczony budżet i potencjał instytucjonalno–organizacyjny), działania, które zostałyby dopisane do Strategii powinny być zgodne, z politykami oraz programami lokalnymi, regionalnymi, krajowymi i europejskimi oraz z pilnością zaspokojenia potrzeb lokalnego społeczeństwa, a także mieć wpływ na osiągnięcie spójności przestrzennej i społeczno–gospodarczej.

4. RAMY FINANSOWE I POTENCJALNE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA REALIZACJI STRATEGII

Ramy finansowe określają szacowaną wartość środków finansowych, które są niezbędne dla realizacji zapisów Strategii. Wartość tych środków jest uzależniona od wielu czynników zewnętrznych, ale przede wszystkim wynika z przyjętego zakresu inwestycji, które będą realizowane na obszarze Gminy Międzyzdroje. Konstruując ramy finansowe wzięto pod uwagę szacowany koszt realizacji projektów ujętych w Strategii a także projektowaną dostępność potencjalnych zewnętrznych źródeł finansowania.

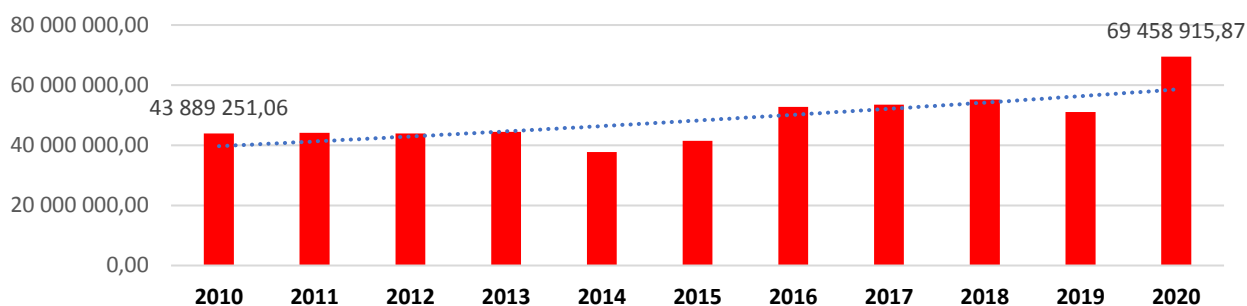
Przyjęto założenie, że znaczna część inwestycji będzie mogła być realizowana w oparciu o dodatkowe zewnętrzne źródła kapitału, o które Gmina Międzyzdroje będzie skutecznie zabiegać. Część inwestycji realizowana będzie w ramach zawiązywanych partnerstw, w których środki publiczne uzupełniane będą środkami prywatnymi. Określając zdolność Gminy Międzyzdroje do realizacji zadań wynikających z zapisów Strategii, wzięto pod uwagę informacje płynące z analizy budżetów gminy z ostatnich lat oraz jej dotychczasowe zaangażowanie inwestycyjne. Jest to istotne ze względu na to, że środki pochodzące z budżetu gminy będą zapewniały niezbędne współfinansowanie projektów w ramach programów zewnętrznych finansowanych ze źródeł krajowych i międzynarodowych.

Poziom i struktura dochodów wpływają na tempo rozwoju społeczno-gospodarczego jednostek samorządowych, warunkując przy tym ich aktywność inwestycyjną, a tym samym stają się miarą rozwoju lokalnego.

Analizując sytuację finansową gminy w latach 2010-2020, należy zwrócić uwagę na fakt zwiększających się wpływów budżetowych. Jest to efekt sytuacji społeczno-gospodarczej, w której znajduje się Gmina Międzyzdroje oraz dynamicznie zmieniającego się prawa nakładającego na jednostki samorządu terytorialnego nowe zadania. W szczególności chodzi tu o zadania związane z pomocą społeczną, rodziną i ochroną zdrowia (m.in. realizacja projektów tzw. 500+, 300+).

Wykres 1. Dochody budżetu Gminy Międzyzdroje [w zł]

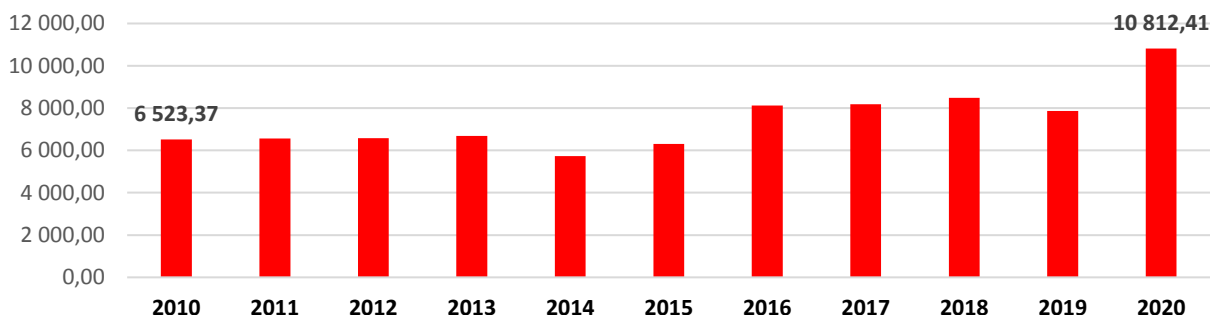
Źródło: opracowanie własne -na podstawie danych BDL GUS

W analizowanym okresie dochody gminy zwiększyły się z 43,9 mln zł w 2010 roku, do ponad 69,5 mln zł w roku 2020.

Wzrostowi dochodów w Gminie Międzyzdroje towarzyszył wzrost dochodów gminy w przeliczeniu na jednego mieszkańca. W roku 2010 wskaźnik ten osiągnął wartość 6 523,37 zł, a w 2020 roku już 10 812,41 zł.

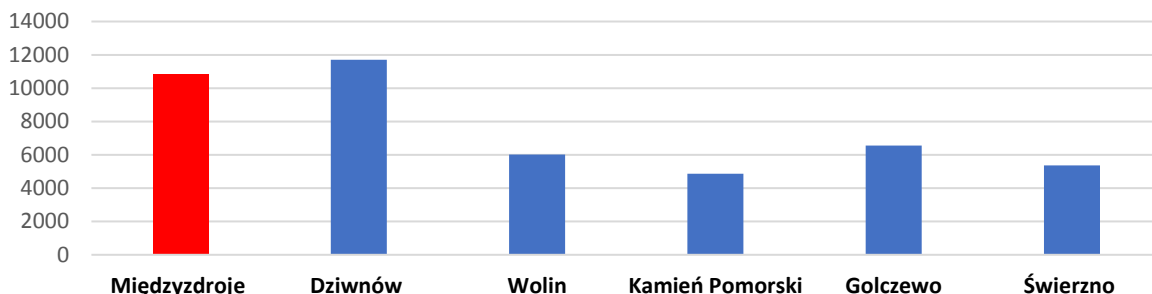
Wykres 2. Dochody gminy w przeliczeniu na jednego mieszkańca [w zł]

Źródło: opracowanie własne - na podstawie danych BDL GUS

Wzrost dochodów w ujęciu ogólnym jest okolicznością, którą uznać należy za korzystną. Zwrócić jednak należy uwagę, że zawierają się w nich wszystkie transfery związane z realizacją zadań zleconych samorządom terytorialnym przez inne organy państwa. W porównaniu z innymi gminami powiatu kamieńskiego pod względem dochodów na jednego mieszkańca Gmina Międzyzdroje zajmuje drugie miejsce.

Wykres 3. Dochody gmin powiatu kamieńskiego w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2020 r [w zł]

Źródło: opracowanie własne - na podstawie danych BDL GUS

Dlatego istotnym wskaźnikiem obrazującym sytuację gospodarczą w gminie jest wielkość dochodów własnych. Zgodnie z Konstytucją RP, dochody własne gminy obejmują wszelkie dochody jednostek samorządu terytorialnego z wyjątkiem subwencji ogólnych i dotacji celowych. Ustawa z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (Dz.U. z 2021 r. poz. 1672) dzieli dochody gminy na grupy.

- Pierwszą z nich są wpływy z ustalonych i pobieranych na podstawie odrębnych ustaw podatków.

Zalicza się do niej następujące podatki:

- Podatek od nieruchomości;

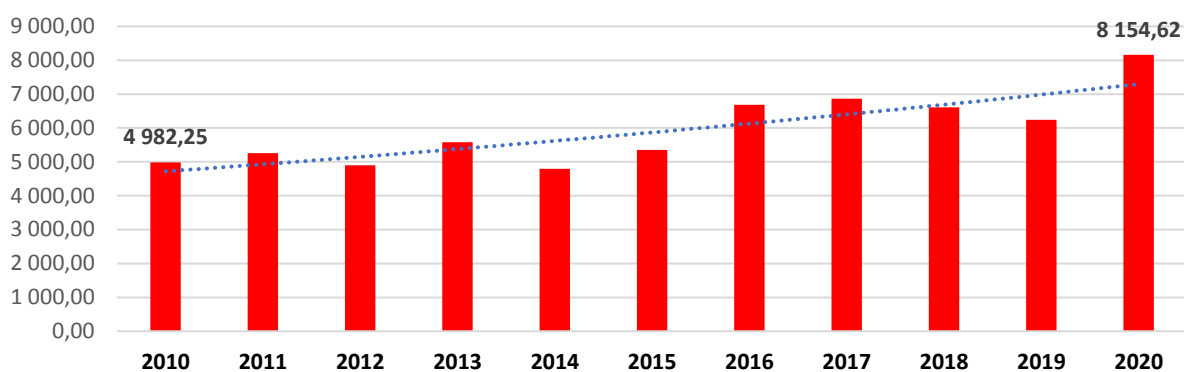
- Podatek rolny;
- Podatek leśny;
- Podatek od środków transportowych;
- Opodatkowanie w formie karty podatkowej;
- Podatek od spadków i darowizn;
- Podatek od czynności cywilnoprawnych.

□ Drugą grupę dochodów własnych gminy stanowią wpływy z opłat.

Ustawa o dochodach jednostek samorządu terytorialnego szereguje wpływy z opłat jako:

- Wpływy z opłaty skarbowej;
- Wpływy z opłaty targowej;
- Wpływy z opłaty miejscowej, uzdrowskiej i od posiadania psów;
- Wpływy z opłaty eksploatacyjnej – w części określonej w ustawie z dnia 9 czerwca 2011 r. – Prawo geologiczne i górnicze (Dz.U. z 2022 r. poz. 1072);
- Z innych opłat stanowiących dochody gminy, uiszczanych na podstawie odrębnych przepisów.

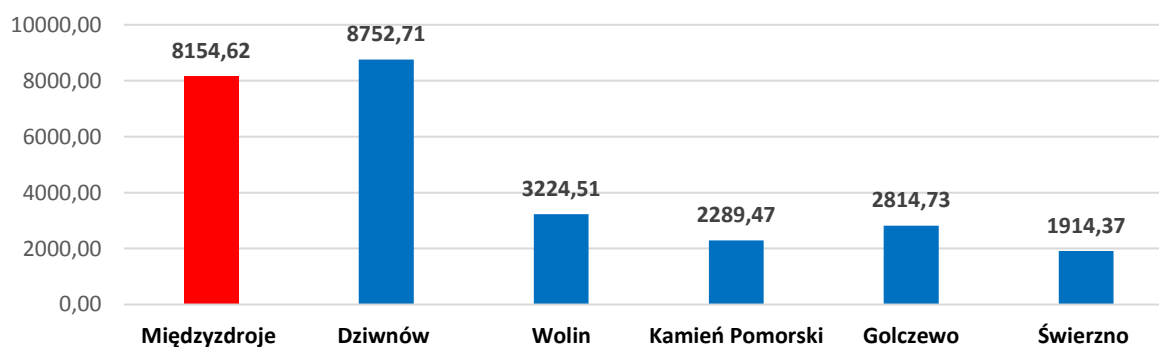
Wykres 4. Dochody własne Gminy Międzyzdroje w przeliczeniu na jednego mieszkańca [w zł]

Źródło: opracowanie własne - na podstawie danych BDL GUS

Przeprowadzona analiza wykazała, że w ostatniej dekadzie dochody własne Gminy Międzyzdroje w przeliczeniu na jednego mieszkańca sukcesywnie wzrastały. W 2020 roku wartość tego wskaźnika wynosiła **8 154,62 zł** wobec **4 982,25 zł** w roku 2010.

Wykres 5. Dochody własne gmin powiatu kamieńskiego w przeliczeniu na 1 mieszkańca w roku 2020 [w zł]

Źródło: opracowanie własne - na podstawie danych BDL GUS

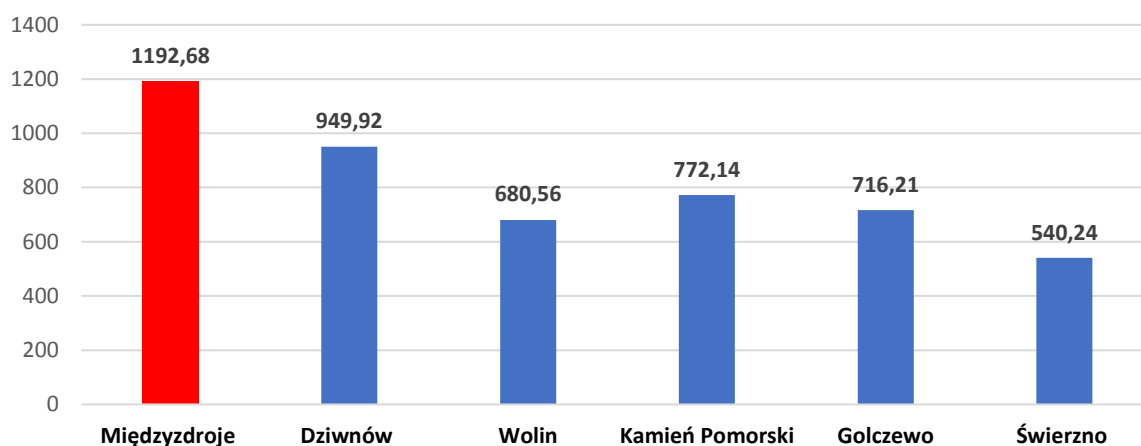
Analiza dochodów własnych gmin powiatu kamieńskiego wykazała, że w przeliczeniu na jednego mieszkańca najwyższe dochody osiąga Gmina Dziwnów a Gmina Międzyzdroje zajmuje drugą lokatę.

Wysokość dochodów własnych w przeliczeniu na jednego mieszkańca klasyfikuje Gminę Międzyzdroje wśród najlepszych gmin powiatu kamieńskiego

Analiza porównawcza budżetów gmin powiatu kamieńskiego w roku 2020 wykazała, że z punktu widzenia dochodów z tytułu udziału w podatkach od osób fizycznych (PIT) w przeliczeniu na jednego mieszkańca Gmina Międzyzdroje uzyskuje najwyższe dochody.

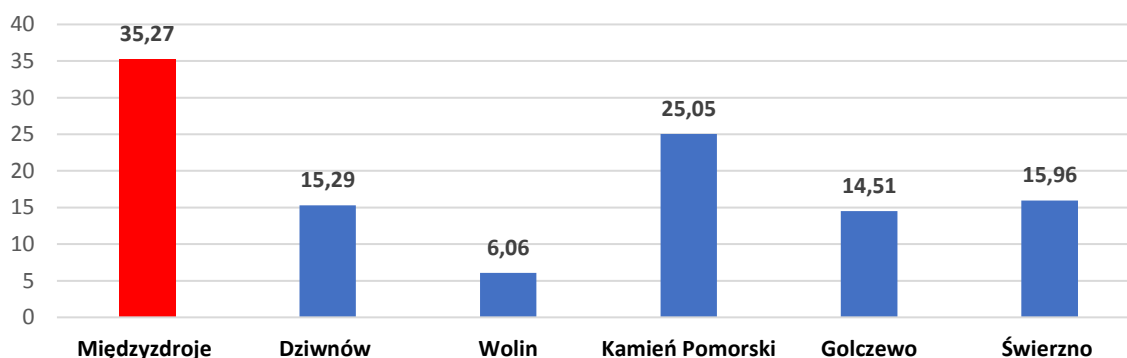
Wykres 6. Dochody z tytułu udziału w PIT w przeliczeniu na 1 mieszkańca w gminach powiatu kamieńskiego w roku 2020 [w zł].

Źródło: opracowanie własne - na podstawie danych BDL GUS

W kontekście oceny sytuacji gospodarczej w Gminie Międzyzdroje, dokonano analizy dochodów gmin powiatu kamieńskiego z tytułu udziału w podatkach od osób prawnych (CIT) w 2020 roku. W tym zestawieniu Gmina Międzyzdroje wyprzedza pozostałe gminy powiatu, uzyskując najwyższy dochód w przeliczeniu na jednego mieszkańca z tego tytułu.

Wykres 7. Dochody z tytułu udziału w CIT w przeliczeniu na 1 mieszkańca w gminach powiatu kamieńskiego w roku 2020 [w zł].

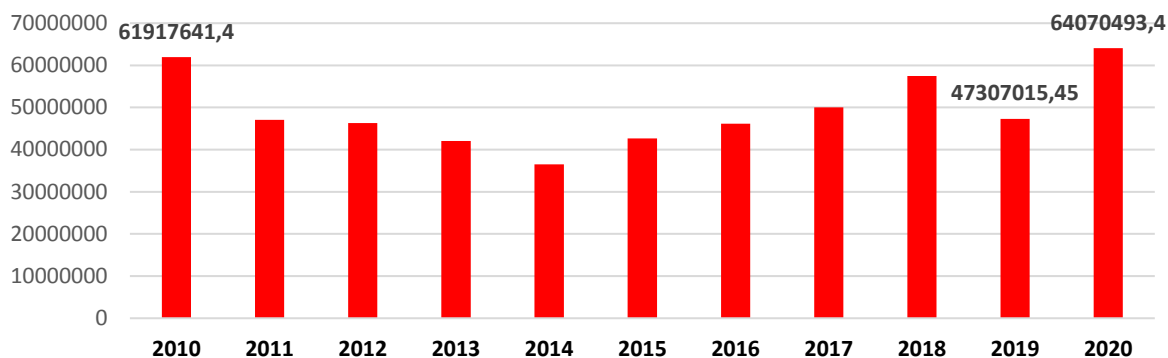
Źródło: opracowanie własne - na podstawie danych BDL GUS

Wymiarem aktywności samorządu terytorialnego w kreowaniu podstaw rozwoju lokalnego są przede wszystkim wydatki budżetowe. Należy wskazać wyraźny wzrost wydatków budżetowych ponoszonych przez Gminę Międzyzdroje.

W badanym okresie wydatki ogółem ponoszone przez Gminę Międzyzdroje w poszczególnych latach wyraźnie wzrastały.

W roku 2020 wyniosły one 64 070 493,4 zł (wobec 61 917 641,4 zł w 2010 r i 47 307 015 zł w roku 2019).

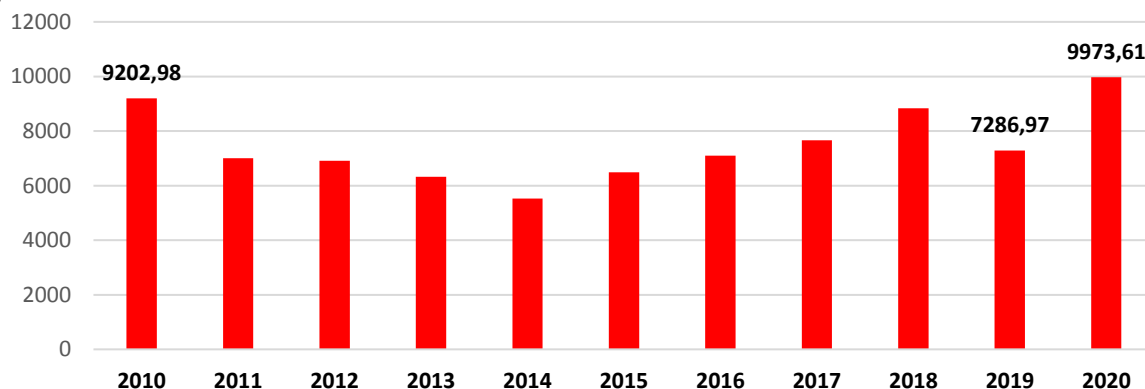
Wykres 8. Wydatki ogółem w Gminie Międzyzdroje [w zł]

Źródło: opracowanie własne - na podstawie danych BDL GUS

W ostatnich latach wyraźnie rosły wydatki budżetowe Gminy Międzyzdroje w przeliczeniu na 1 mieszkańca. W roku 2020 wyniosły one 9 973,61 zł, wobec 7 286,97 zł w roku 2019 i 9 202,98 zł w roku 2010.

Wykres 9. Wydatki ogółem budżetu Gminy Międzyzdroje w przeliczeniu na 1 mieszkańca [w zł]

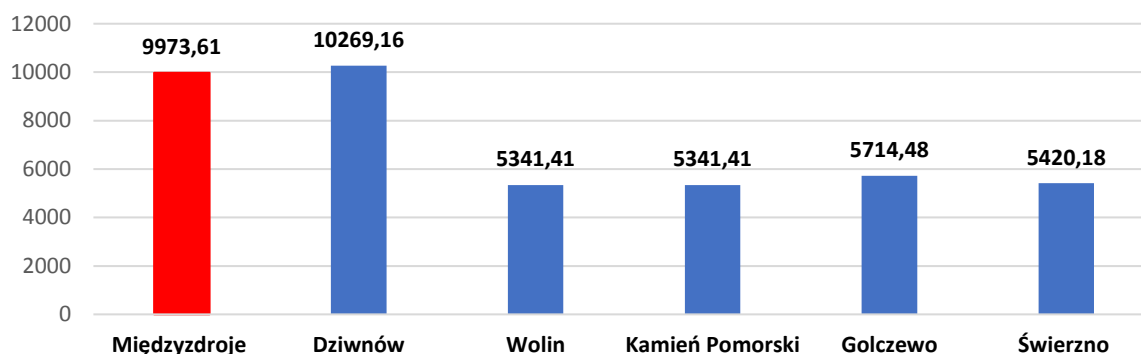
Źródło: opracowanie własne - na podstawie danych BDL GUS

Wysokość wydatków w przeliczeniu na jednego mieszkańca stawia Gminę Międzyzdroje na drugim miejscu spośród wszystkich gmin powiatu kamieńskiego.

Istotnym czynnikiem kreującym rozwój lokalnej społeczności i towarzyszącym jej wzrost poziomu życia są wydatki majątkowe gminy.

Wydatki majątkowe budżetu obejmują wydatki inwestycyjne (w tym zakupy inwestycyjne) jednostek budżetowych oraz dotacje celowe przeznaczone na finansowanie lub dofinansowanie kosztów realizacji konkretnych inwestycji oraz wydatki na zakup i objęcie akcji oraz wniesienie wkładów do spółek prawa handlowego.

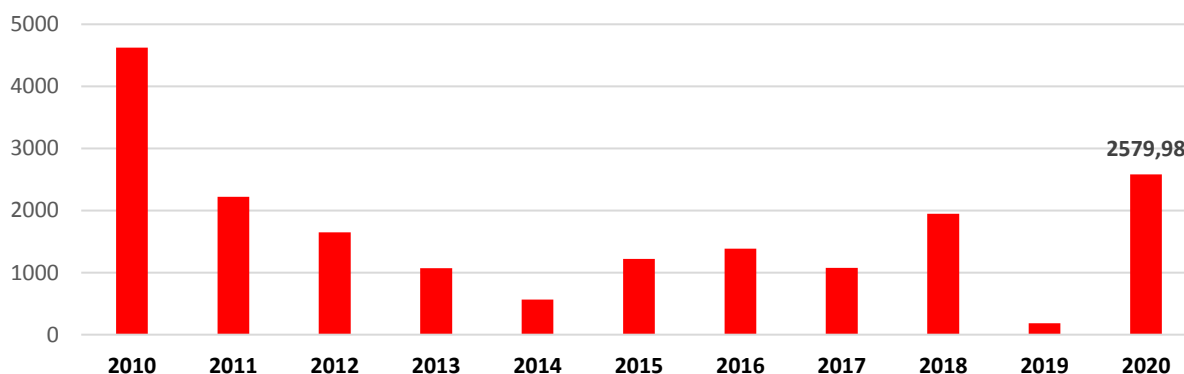
Wykres 10. Wydatki budżetu gmin powiatu kamieńskiego na 1 mieszkańca w 2020 r [w zł]

Źródło: opracowanie własne - na podstawie danych BDL GUS

W analizowanym okresie gmina prowadziła zrównoważoną politykę wydatkową, choć w kolejnych latach wydatki majątkowe gminy były dość mocno zróżnicowane.

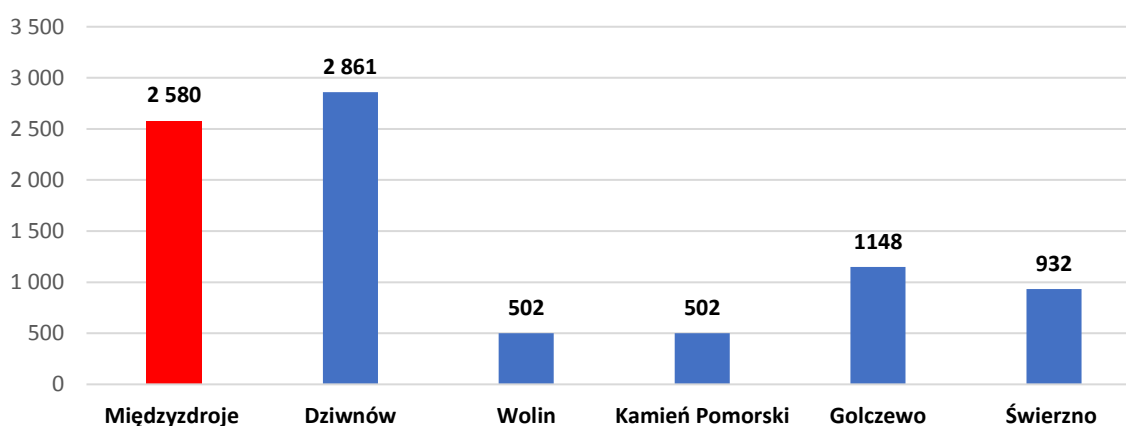
Wykres 11. Wydatki majątkowe w przeliczeniu na 1 mieszkańca [w zł]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Z wydatkami majątkowymi na poziomie **2 580 zł** Gmina Międzyzdroje zajmuje 2 miejsce spośród gmin powiatu kamieńskiego. Wyższe wydatki w tej kategorii charakterystyczne są dla gminy Dziwnów.

Wykres 12 Wydatki majątkowe gmin powiatu kamieńskiego przeliczeniu na jednego mieszkańca [w zł]

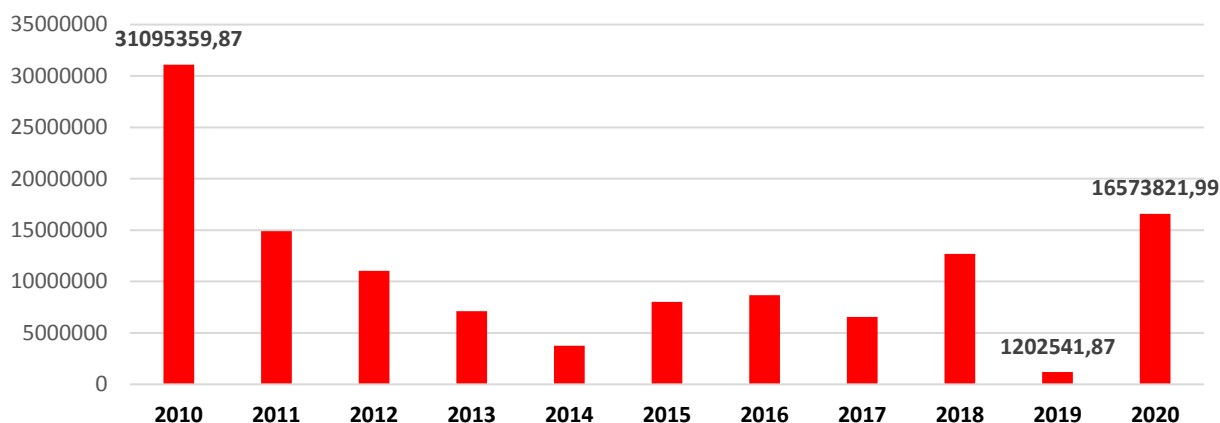

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Ważną częścią wydatków majątkowych są wydatki inwestycyjne. Inwestycje lokalne obejmują przede wszystkim budowę i modernizację infrastruktury. W istotny sposób wpływa to na jakość życia mieszkańców i poziom zaspokojenia ich potrzeb. Racjonalne inwestycje lokalne kreują rozwój społeczno-gospodarczy gminy w długim i krótkim okresie.

W analizowanym okresie z budżetu gminy na realizację wydatków inwestycyjnych wydano skumulowaną wartość 121 611 417,4 zł. Najwyższe wydatki inwestycyjne miały miejsce w latach 2010-2012 oraz w roku 2018 i 2020. W przypadku roku 2020 inwestycje w Gminie Międzyzdroje były wyraźnie wyższe niż w roku poprzednim (16 573 822 zł wobec 1 202 542 zł w roku 2019).

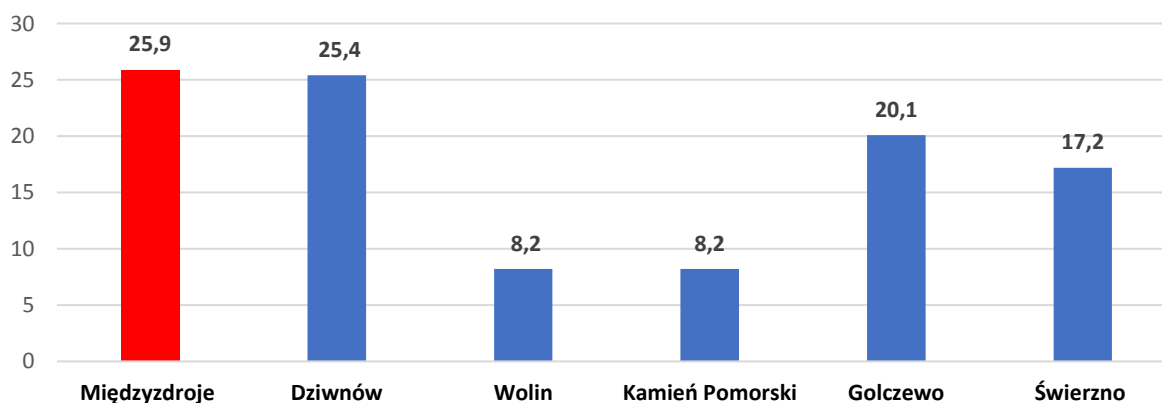
Wykres 13. Wydatki inwestycyjne w Gminie Międzyzdroje [w zł]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Warto zwrócić uwagę, że wydatki inwestycyjne w Gminie Międzyzdroje stanowiły w 2020 roku ponad **26%** wszystkich wydatków samorządu. Jest to najwyższy wskaźnik spośród wszystkich samorządów powiatu kamieńskiego.

Wykres 14. Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem w 2020 roku [w%]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Przeprowadzona analiza wykazała, że w okresie 2010-2020 Gmina Międzyzdroje prowadziła zrównoważoną politykę budżetową, odpowiedzialnie gospodarując środkami budżetowymi, prowadząc skuteczną politykę zwiększania dochodów własnych gminy przy jednoczesnym zwiększaniu

wydatków, w tym wydatków inwestycyjnych. Sprawnie obsługiwała swoje zobowiązania finansowe co potwierdza możliwość wykorzystania wsparcia funduszy zewnętrznych w realizacji projektów zapisanych w Strategii.

Tworząc ramy finansowe planowanej działalności inwestycyjnej związanej z realizacją projektów ujętych w Strategii, należy wziąć pod uwagę prognozy dotyczące źródeł i wysokości finansowania projektów w ramach Wieloletnich Ram Finansowych na lata 2021-2027², prognozy dotyczące stanu finansów publicznych, kluczowe wskaźniki makroekonomiczne, przy uwzględnieniu sytuacji w jakiej znajdować się będzie budżet Gminy Międzyzdroje w perspektywie najbliższych lat. Założenia przyjęte w analizie dotyczą m.in.:

- Wieloletniego planowania finansowego, w szczególności powiązania strategii z: Wieloletnią Prognozą Finansową Gminy Międzyzdroje na lata 2021-2036, Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2030 i programu Fundusze Europejskie dla Pomorza Zachodniego 2021-2027 (FED - dawne RPO), oraz wynikającego z niego Projektu Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (ZIT) Obszaru Funkcjonalnego Powiatu Kamienia Pomorskiego.
- Wieloletniego Planu Finansowego Państwa, Krajowej Strategią Rozwoju Regionalnego 2030, Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.), itp.;
- Utrzymującej się nadal dużej liczby podmiotów publicznych, których środki mogą być wykorzystywane dla realizacji celów zapisanych w strategii w sposób bezpośredni – np. jako element kontraktów terytorialnych, środków w ramach FED lub pośredni – jako element programów sektorowych, których instrumenty są koordynowane dla osiągnięcia celów rozwoju wyznaczonych w odniesieniu do określonego terytorium, co oznacza w konsekwencji możliwość skorzystania z dużej liczby rozproszonych źródeł finansowania przedsięwzięć ujętych w strategii;
- Rosnącej roli środków prywatnych, za pomocą których można realizować cele rozwojowe ujęte w strategii, w tym funduszy pożyczkowych, gwarancji i poręczeń kredytowych, bankowych usług finansowych, jak i mechanizmów oraz form partnerstwa publiczno-prywatnego;
- Dużej wysokości środków wydatkowanych przez budżet UE, budżet państwa i inne podmioty publiczne na realizację przedsięwzięć wspierających rozwój społeczny, gospodarczy, środowiskowy i przestrzenny oraz kreujących konkurencyjność w wymiarze lokalnym i regionalnym.
- Wykorzystania instrumentu ZIT w obszarach funkcjonalnych (OF) wyznaczonych przez samorząd województwa, perspektywie 2021-2027, takiego jak planowany OF Powiatu Kamieńskiego. W ramach projektu Centrum Wsparcia Doradczego (Plus), realizowane jest aktualnie wsparcie jednostek samorządu terytorialnego szczebla gminnego i powiatowego w przygotowaniu partnerskich projektów rozwojowych, wieloaspektowych i zintegrowanych, które będą mieć duże oddziaływanie na poprawę sytuacji społeczno-gospodarczej obszaru funkcjonalnego. Lista projektów będzie częścią strategii terytorialnej, której opracowanie jest warunkiem uzyskania dofinansowania ze środków przeznaczonych na realizację instrumentu Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w obecnej perspektywie finansowej Unii

² Wieloletnie Ramy Finansowe na lata 2021 – 2027 to ponad 1,2 biliona euro na wsparcie modernizacji Unii Europejskiej dzięki badaniom naukowym i innowacjom oraz sprawiedliwą transformację klimatyczną i cyfrową.

Europejskiej, w szczególności w ramach programu Fundusze Europejskie dla Pomorza Zachodniego 2021-2027.³

Strategia określa kierunki interwencji podejmowanej w perspektywie roku 2030, w tym szereg kluczowych inwestycji gminnych i subregionalnych, które dotyczą m.in. systemu edukacji, infrastruktury transportowej w gminie, infrastruktury sieciowej (kanalizacja i wodociąg).

Wskazuje także potencjalne źródła finansowania tych ważnych społecznie i gospodarczo projektów. Horyzont czasowy założonych działań obejmuje rok 2030, a ich wymiar finansowy oszacowany został na ponad **95 mln zł** (wartość kluczowych inwestycji). Wycena ta wykorzystuje m.in. bazę wiedzy i doświadczeń powstałą w wyniku prac nad ramami finansowymi dla innych dokumentów funkcjonujących na poziomie gminy, realizacji różnego typu inwestycji w ostatnich latach w gminie, a także informacje finansowe zapisane w opracowanych już projektach, studiach wykonalności itp., wraz z ewentualnymi informacjami dotyczącymi oczekiwanego lub przyznanego dofinansowania. Szczegóły przedstawiono w tabeli.

Tabela 5. Szacunkowa wycena wartości kluczowych inwestycji.

Obszar	Szacowane koszty podejmowanych działań
OBSZAR: GOSPODARKA/ RYNEK PRACY/TURYSTYK	
Cel strategiczny 1: Długofalowy inteligentny wzrost gospodarczy oparty na unikalnych zasobach gminy.	12.000.000,00 zł
OBSZAR: MIESZKAŃCY/KAPITAŁ LUDZKI	
Cel strategiczny 2: Zrównoważony system bezpieczeństwa socjalnego i społecznego, odpowiadający wyzwaniom cywilizacyjnym.	16.650.000,00 zł
OBSZAR: ŚRODOWISKO I PLANOWANIE FUNKCJONALNO PRZESTRZENNE	
Cel strategiczny 3: Bezpieczna przyjazna środowisku i mieszkańcom gmina.	34.700.000,00 zł
OBSZAR: INFRASTRUKTURA ZARZĄDZANIE I ROZWÓJ	
Cel strategiczny 4: Wysokiej jakości infrastruktura i system usług publicznych, dostosowany do potrzeb i oczekiwań społecznych.	32.100.000,00 zł
Razem	95 450 000,00 zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie materiałów z warsztatów

Zasada dodatkowości środków finansowych w realizacji projektów zapisanych w strategii oznacza, że to od potencjału inwestycyjnego jednostki samorządu terytorialnego zależy, w jakim czasie i ile środków finansowych będzie mógł on przeznaczyć na działania związane

³ Strategia Rozwoju Gminy Kamień Pomorski na lata 2023-2030.

z rozwojem, czyli przede wszystkim na realizację strategii. Dlatego tak istotne jest oszacowanie potencjału inwestycyjnego gminy.

Jak już wspomniano w okresie 2010 - 2020 skumulowane wydatki inwestycyjne Gminy Międzyzdroje wyniosły 121 611 417,4 zł, co oznacza średnioroczne wydatki inwestycyjne na poziomie 11 mln zł. Przyjęte w Strategii kierunki działań zamykają się średnioroczną kwotą 11,9 mln zł, co sugeruje, iż w okresie realizacji Strategii Gmina Międzyzdroje powinna poradzić sobie z wygospodarowaniem stosownych środków. Należy przypuszczać, że w przypadku licznych projektów faktyczne koszty ponoszone przez gminę mogą być znacznie niższe i wynosić od 30% - do 50% zakładanego kosztu działania. Będzie to możliwe, jeśli uda się pozyskać wsparcie na ich realizację z licznych funduszy krajowych i wsparcia Unii Europejskiej.

Tym samym, analizując całokształt sytuacji finansowej, w której znajduje się Gmina Międzyzdroje, można przyjąć, iż istnieje realna możliwość na sfinansowanie projektów ujętych w Strategii.

4.3. Potencjalne źródła finansowania

Szeroki zakres oraz kompleksowość działań opisanych w Strategii wymaga nie tylko mobilizacji znacznej puli środków przeznaczonych na jej wdrożenie, ale przede wszystkim dywersyfikacji ich źródeł. W grupie potencjalnych źródeł finansowania w szczególności należy wskazać na:

- środki własne gminy,
- środki budżetu jednostek samorządu terytorialnego, w tym województwa i powiatu,
- środki pochodzące z budżetu państwa,
- środki funduszy celowych np. pochodzące z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- fundusze europejskie dostępne w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Społecznego, Inicjatyw Wspólnotowych oraz Wspólnej Polityki Rolnej,
- inne fundusze ze źródeł europejskich jak np. fundusze Europejskiego Obszaru Gospodarczego,
- środki sektora prywatnego, w tym formuła partnerstwa publiczno-prywatnego oraz fundusze sektora pozarządowego,
- kredyty bankowe, pożyczki oraz inne instrumenty finansowe.

Z punktu widzenia dostępnych środków zewnętrznych, najistotniejszym źródłem finansowania, zarówno w zakresie zadań inwestycyjnych, jak i tzw. „projektów miękkich”, czyli projektów ukierunkowanych na rozwój zasobów ludzkich, są fundusze europejskie. Do głównych z nich należą:

- Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR), ukierunkowany na wzmocnienie spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej UE jako całości,
- Europejski Fundusz Społeczny (EFS), którego zasoby finansowe inwestuje się w ludzi,
- Fundusz Spójności, którego celem jest zredukowanie różnic gospodarczych i społecznych oraz promowanie zrównoważonego rozwoju głównie poprzez duże inwestycje w zakresie infrastruktury transportowej i ochrony środowiska,

- Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW), zajmujący się wspieraniem przekształceń struktury rolnictwa oraz wspomaganie rozwoju obszarów wiejskich.

Mając na względzie okres obowiązywania opracowanej Strategii Rozwoju Gminy Międzyzdroje na lata 2023-2030, należy przyjąć, iż finansowanie działań w niej określonych będzie przypadło na końcówkę perspektywy budżetowej Unii Europejskiej na lata 2014-2020, ale przede wszystkim obejmie już nowy okres Wieloletnich Ram Finansowych na lata 2021-2027 oraz wsparcia w ramach nowego Europejskiego Funduszu Odbudowy w tym projekcie Fundusze Europejskie dla Pomorza Zachodniego 2021-2027.

SPIS RYSUNKÓW

<i>RYSUNEK 1. WARSZTATY POŚWIĘCONE WYPRACOWANIU SWOT</i>	14
<i>RYSUNEK 2. SPOTKANIE ZESPOŁU ROBOCZEGO DS. STRATEGII ROZWOJU GMINY MIĘDZYDROJE POŚWIĘCONE OPRACOWANIU WIZJI I MISJI</i>	17
<i>RYSUNEK 3. SCHEMAT CELÓW STRATEGII ROZWOJU GMINY MIĘDZYDROJE</i>	19
<i>RYSUNEK 4. ZASADY ROZWOJU FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEGO GMINY MIĘDZYDROJE DO ROKU 2030</i>	36
<i>RYSUNEK 5. OBSZARY FUNKCJONALNE W WOJEWÓDZTWIE ZACHODNIOPOMORSKIM (OSI) W: STRATEGIA WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO DO ROKU 2030</i>	41
<i>RYSUNEK 6. OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI W GMINIE MIĘDZYDROJE</i>	45

SPIS SCHEMATÓW

<i>SCHEMAT 1. SCHEMAT CELÓW STRATEGII ROZWOJU GMINY MIĘDZYDROJE NA LATA 2023-2030</i>	20
---	----

SPIS TABEL

<i>TABELA 1. WYNIKI ANALIZY SWOT, POWSTAŁE NA BAZIE DYSKUSJI PROWADZONEJ PODCZAS WARSZTATÓW Z UDZIAŁEM INTERESARIUSZY LOKALNYCH</i>	15
<i>TABELA 2. ROZWINIĘCIE PROJEKTOWE CELÓW STRATEGII ROZWOJU GMINY MIĘDZYDROJE NA LATA 2023-2030</i>	20
<i>TABELA 3. KLUCZOWE DZIAŁANIA</i>	25
<i>TABELA 4. ZGODNOŚĆ STRATEGII ROZWOJU GMINY MIĘDZYDROJE NA LATA 2023-2030 Z WYTYCZNYMI I ZAŁOŻENIAMI ZAWARTYMI W DOKUMENTACH WYŻSZEGO RZĘDU</i>	53
<i>TABELA 5. SZACUNKOWA WYCENA WARTOŚCI KLUCZOWYCH INWESTYCJI</i>	70

SPIS WYKRESÓW

<i>WYKRES 1. DOCHODY BUDŻETU GMINY MIĘDZYDROJE [W ZŁ]</i>	62
<i>WYKRES 2. DOCHODY GMINY W PRZELICZENIU NA JEDNEGO MIESZKAŃCA [W ZŁ]</i>	63
<i>WYKRES 3. DOCHODY GMIN POWIATU KAMIEŃSKIEGO W PRZELICZENIU NA 1 MIESZKAŃCA W 2020 R [W ZŁ]</i>	63
<i>WYKRES 4. DOCHODY WŁASNE GMINY MIĘDZYDROJE W PRZELICZENIU NA JEDNEGO MIESZKAŃCA [W ZŁ]</i>	64
<i>WYKRES 5. DOCHODY WŁASNE GMIN POWIATU KAMIEŃSKIEGO W PRZELICZENIU NA 1 MIESZKAŃCA W ROKU 2020 [W ZŁ]</i>	64
<i>WYKRES 6. DOCHODY Z TYTUŁU UDZIAŁU W PIT W PRZELICZENIU NA 1 MIESZKAŃCA W GMINACH POWIATU KAMIEŃSKIEGO W ROKU 2020 [W ZŁ]</i>	65
<i>WYKRES 7. DOCHODY Z TYTUŁU UDZIAŁU W CIT W PRZELICZENIU NA 1 MIESZKAŃCA W GMINACH POWIATU KAMIEŃSKIEGO W ROKU 2020 [W ZŁ]</i>	65
<i>WYKRES 8. WYDATKI OGÓŁEM W GMINIE MIĘDZYDROJE [W ZŁ]</i>	66
<i>WYKRES 9. WYDATKI OGÓŁEM BUDŻETU GMINY MIĘDZYDROJE W PRZELICZENIU NA 1 MIESZKAŃCA [W ZŁ]</i>	66
<i>WYKRES 10. WYDATKI BUDŻETU GMIN POWIATU KAMIEŃSKIEGO NA 1 MIESZKAŃCA W 2020 R [W ZŁ]</i>	67
<i>WYKRES 11. WYDATKI MAJĄTKOWE W PRZELICZENIU NA 1 MIESZKAŃCA [W ZŁ]</i>	67
<i>WYKRES 12. WYDATKI MAJĄTKOWE GMIN POWIATU KAMIEŃSKIEGO PRZELICZENIU NA JEDNEGO MIESZKAŃCA [W ZŁ]</i>	67
<i>WYKRES 13. WYDATKI INWESTYCYJNE W GMINIE MIĘDZYDROJE [W ZŁ]</i>	68
<i>WYKRES 14. UDZIAŁ WYDATKÓW INWESTYCYJNYCH W WYDATKACH OGÓŁEM W 2020 ROKU [W%]</i>	68